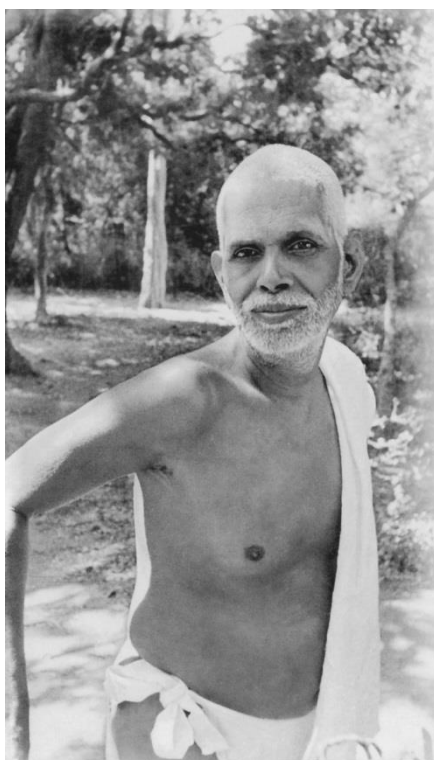

Arthur Osborne

Ramana – Arunáčala

Z anglického originálu *Ramana Arunachala* by *Arthur Osborne*, vydaného v roce 1994 Šrí Ramanášramem, přeložil Rudolf Skarnitzl.

S laskavým svolením Šrí Ramanášramu zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz.

© Sri Ramanasramam, Tiruvannamalai, South India

Úvod

Vysvětlení, jak došlo k napsání této knihy.

Těsně před druhou světovou válkou mi přátelé poslali fotografii Bhagavána Šrí Ramany a některé jeho knihy. Od francouzského spisovatele René Guénona, který západu znovu tlumočil zapomenutou duchovní tradici, jsem již věděl, že všechny bytosti jsou jedině pravé Já (Self) neboli Čiré Bytí, a že já, ve své podstatě, jsem s pravým Já totožný. To znamená, že je možné realizovat tuto svrchovanou totožnost a stát se skutečně Jedním, a to samotné je smyslem života. Dokud toho není dosaženo, klam o odděleném životě v té či oné formě musí pokračovat a s ním utrpení a pocit marnosti, které zastíňují záři Čirého Bytí. Věděl jsem, že tento úkol je velký, že je to hrdinské hledání svatého grálu, a že vyžaduje vytrvalé úsilí na předepsané cestě pod vedením nějakého gura. Vynaložil jsem mnoho úsilí nalézt a sledovat takovou cestu, avšak lidé, ke kterým jsem choval největší úctu, mne ujišťovali, že Bhagaván není guruem a že jeho učení, ať je jakkoli vznešené, nevytváří praktické vedení pro cestu, kterou by člověk mohl sledovat. Velký dojem na mě učinili knihy a jejich obrazová část, která byla plná duchovní síly a krásy, ale měl jsem je spíše za jisté potěšení nežli něco prospěšného.

Ať už tomu bylo, jak chtělo, nemohl jsem navštívit Tiruvannamalai, protože jsem tehdy přednášel na univerzitě v Siamu. Brzy se však k tomu naskytla příležitost. V roce 1941 jsem dostal šest měsíců dovolené, kterou jsem strávil v Indii. Nevyužil jsem však toho, neboť jsem tehdy zastával názor, kterým jsem byl ovlivněn, že je vhodnější nevyvíjet přílišnou snahu a že více efektivní je vedení, které není příliš zřejmé.

V září, když má dovolená končila, se k Siamu blížila válka. Nechal jsem svou ženu a tři děti v Indii a vrátil se sám. Jeden můj přítel jim laskavě přenechal domek v Tiruvannamalai, právě v tom místě, kde jediné chtěla má žena přebývat. Více než já se zabývala skutečností, teorie pro ni tak mnoho neznamenal. Vrátil jsem se do Siamu, aniž bych Bhagavána spatřil.

V prosinci vtrhli do Siamu Japonci. Byl jsem zajat a uvězněn. Těsně před tím jsem obdržel dopis, že má nejstarší dcera, tehdy pětiletá a můj syn, kterému bylo o tři roky méně, poprosili Bhagavána, aby mne během války bezpečně ochraňoval a že Bhagaván se na ně usmál a přikývnul.

Pak následovalo dlouhých tři a půl let v zajetí, až do kapitulace Japonců v roce 1945. Bylo dost času na sádhanu. Bhagaván se stával více a více podporou mého snažení, i když jsem se k němu neobracel jako ke svému guruovi.

Jakmile to evakuační situace dovolila, okamžitě jsem se odebral do Tiruvannamalai, kam jsem dorazil začátkem října. Bylo to však spíše proto, abych se připojil k rodině, než abych spatřil Bhagavána. Snad nejpravdivější by bylo říci, že jsem prostě cítil, že tam mám jít.

Do haly ášramu jsem vstoupil ráno v den mého příjezdu, dříve, než se Bhagaván vrátil se své každodenní procházky po hoře. Byl jsem trochu překvapen, jak byla hala malá, a s bázni jsem reagoval, když jsem zjistil, jak blízko něho budu sedět. Očekával jsem něco velkolepějšího a méně intimního. A pak Bhagaván vstoupil a k mému překvapení nečinil na mne žádný velký dojem, na rozdíl od jeho fotografií. Byl bělovlasý, velmi blahosklonný, kráčel trochu skloněný a ztuha, zřejmě

kvůli revmatismu, a trochu shrbený. Jakmile se usadil na pohovce, usmál se na mě, otočil se k přítomným a mému synovi řekl: „Tak Adamovy modlitby byly vyslyšeny, jeho tatínek se bezpečně vrátil.“ Pocítil jsem jeho laskavost, ale nic víc. Vážil jsem si, že kvůli mně mluvil anglicky, třebaže Adam znal tamilštinu.

Během dalších týdnů byl Bhagaván ke mně stále velmi laskavý a napětí mé mysli a nervů se postupně uvolňovalo, ale dynamický kontakt tu stále chyběl. Byl jsem zklamán, neboť vše vypadalo na nedostatek mých schopností přijímat, a to potvrzovalo názor, který jsem zastával, že Bhagaván není guruem a že neposkytuje vedení na cestě. A Bhagaván nepronесl nic, co by můj názor mohlo změnit.

Bylo to během svátku Kartikai, kdy se každoročně zapaluje na vrcholu Arunáčaly strážní oheň – možná to však bylo o svátku Dipali, nejsem si zcela jist. Tehdy se shromáždilo množství lidí. Seděli na dvoře před halou. Bhagaván spočíval opřený na pohovce a já jsem seděl v první řadě před ním. Bhagaván se najednou posadil a podíval se na mě. Jeho upřený pohled mnou proniknul, dokonale a s intenzitou, kterou nedokáži vyjádřit. Bylo to, jakoby říkal: „Bylo ti již řečeno, proč sis' to ještě neuvědomil?“ A pak nastalo ticho, hluboký mír, nepopsatelný jas a štěstí.

Od té doby počala v mém srdci růst láska k Bhagavánovi a začal jsem si uvědomovat jeho sílu a krásu. Druhý den ráno, když jsem před ním seděl v hale, snažil jsem se poprvé dle jeho učení použít zkoumání „kdo jsem já?“. Domníval jsem se, že jsem to já, kdo se rozhodl. Zpočátku jsem si neuvědomil, že to bylo zasvěcení pohledem, které mi dalo sílu a změnilo ladění mé mysli. Předtím jsem již něco nejasného o tomto zasvěcení zaslechl, ale přikládal jsem tomu malou důležitost. Později jsem se však dozvěděl, že i jiní měli podobnou zkušenost a že pro ně byla také začátkem aktivní sádhany pod vedením Bhagavána.

Má láska a oddanost k Bhagavánovi se prohlubovala. Chodil jsem s nápěvem štěstí v srdci a pociťoval jsem požehnání i tajemství guru a jako lásky plnou píseň jsem si opakoval, že Bhagaván je guru, spojovací článek mezi nebem a zemí, mezi Bohem a mnou, mezi beztvarym Bytím a svým srdcem. Začal jsem si uvědomovat nesmírnou milost, plynoucí z jeho přítomnosti. I v zevním projevu byl ke mně velmi laskavý. Usmíval se na mě, když jsem vstoupil do haly a ukazoval mi, kam se mám posadit, aby na mne při meditaci mohl vidět.

A pak mi jednoho dne živě problesklo myslí: „Spojující článek mezi beztvarym Bytím? Vždyť on je beztvare Bytí!“ Začal jsem chápat smysl jeho džňány a pochopil jsem, proč jej stoupenci oslovovali jednoduše „Bhagaván“, což je slovo znamenající Bůh. Začalo se ve mně projevovat to, co prohlašovalo jeho učení – že vnější guru slouží k tomu, aby probudil guru v srdci. Vičára, neustálé zkoumání „kdo jsem já?“ ve mně začala vzbuzovat uvědomění pravého Já – jakožto Bhagavána – vně, a současně jako pravé Já uvnitř.

Tvrzení, že Bhagaván není guruem, se prostě vypařilo v záři jeho milosti. Ba co víc, pokud jsem předtím v jeho učení nepociťoval praktické vedení, nyní jsem cítil, že je výhradně praktické. Zjistil jsem, že se vyhýbá teoretickým výkladům a že Bhagaván vždy vedl tázajícího k tomu, aby o cestě sádhany uvažoval prakticky. Jen proto, a z tohoto důvodu byl zde – aby učil. Toto zjištění jsem napsal a vysvětlil lidem, kteří mě chybně o Bhagavánovi informovali, a než jsem dopis poslal, ukázal jsem jej Bhagavánovi k odsouhlasení. Souhlasil a vrátil mi jej zpět s tím, abych dopis odeslal.

Denně jsem seděl před ním v hale. Nekladl jsem žádné otázky, protože teorii jsem dávno rozuměl. Mluvil jsem k němu zcela příležitostně o některých osobních věcech. Ale jeho tiché vedení bylo neustálé, silné a přesné. Pro moderní mysl to bude vypadat podivně, ale guru učil v mlčení. To však neznamená, že by odmítal vysvětlení, byl-li dotazován. Na otázku odpovídal zcela a ryze. Avšak skutečné učení nespočívalo ve vysvětlování, ale ve vlivu mlčení, alchymie pracovala v srdci.

Neustále jsem se snažil jít dle jeho pokynů cestou zkoumání. Poněvadž jsem měl silný pocit povinnosti, současně se zkoumáním jsem stále pokračoval v jiných formách sádhany, které jsem prováděl, než jsem přišel k Bhagavánovi, i když jsem je nyní shledával tíživé a neúčinné. Nakonec jsem se o své nesnázi zmínil Bhagavánovi s dotazem, zda bych těchto forem sádhany mohl zanechat. Souhlasil s vysvětlením, že všechny ostatní metody vedou stejně ke zkoumání.

Od okamžiku, kdy jsem dorazil do Tiruvannamalai, nevynořila se otázka mého opětovného odchodu. Toto byl domov – třebaže jsem na začátku měl o Bhagavánovi jiné názory, a i když mé materiální vyhlídky nevypadaly dobře. Možná, že to byl důvod, proč Bhagaván, ve své laskavosti, udělil zasvěcení jedinci, který hledal, ale neuměl se zeptat.

Období neustálé fyzické blízkosti trvalo až do začátku roku 1948. Nikdy jsem nebyl v takové finanční situaci, abych si mohl myslet, že budu moci strávit téměř tři roky v ášramu, nicméně okolnosti se samy vyvinuly dle vůle Bhagavána. Nejen že mě jeho milost podržela v Tiruvannamalai, ale umožnila mi i vydržet dlouhé období nezaměstnanosti a jiných potíží a ztrát beze strachu. Ačkoli nikdy nemluvil o mých problémech a neštěstích, zaléval mi srdce mírem.

Brzy v roce 1948 skončila možnost i nutnost stálé fyzické blízkosti a tvrdě se ohlásila potřeba zaměstnání. Práci jsem našel v Madrásu.

Vzal jsem si sebou fotografii Bhagavána v životní velikosti, překrytou olejovými barvami – dar od Dr. T. N. Krišnasvámiho, který byl fotografem a oddaně uctíval Bhagavána. Před odjezdem jsem ji ukázal Bhagavánovi, který ji vzal do rukou a pak mi ji vrátil se slovy: „Bere si svámiho sebou.“ Od té doby se na mě jeho podoba díval s láskou a důrazem gurua a promlouvala hlouběji, než všechny jiné portréty.

Následně jsem mohl do Tiruvannamalai jen o víkendech a svátcích a každá návštěva byla znovuoživující. Byl jsem jednou přítomen, když musel Bhagaván podstoupit operaci a ihned po ní poskytoval daršan. Při milosti přijetí daršanu roztávala srdce. Avšak svědomí v člověku hryzalo při pomyšlení, jak velká je odměna v porovnání s tak malým úsilím. Byl jsem také přítomen oné osudné dubnové noci, kdy tělo zemřelo, a pociťoval jsem spíše klid než smutek. Divil jsem se statečnosti, jakou vpravil Bhagaván svým uctívajícím, a způsobu, jakým nesli ztrátu. Postupně jeden za druhým začali ve svých srdcích odkrývat pravdu, že Bhagaván neodešel, ale že, jak slíbil, je tu stále.

Od toho dne jsem pociťoval jeho přítomnost živější, vylití jeho milosti ještě hojnější a jeho podporu mocnější. Později jsem byl také v Tiruvannamalai, milost, která vyzáhuje z náhrobku, je milostí živého Ramany.

Během let, která jsem vylíčil, jsem nepociťoval pobídku psát o Bhagavánovi. Po smrti jeho těla a ujištění: „Neodcházej. Zůstávám zde, kam bych chodil?“ jsem měl sen, ve kterém mě volal k sobě, a když jsem klečel před jeho pohovkou, požehnal mi a položil ruce na hlavu. Od té doby se ve mně zrodil impuls psát o Bhagavánovi a zejména vysvětlit schůdnost cesty sebezkoumání, kterou učil. Většina kapitol této knihy byla zprvu napsána jako články, které vycházely v novinách v době Bhagavánova mahásamádhí (*odložení těla – pozn. překl.*). Nyní byly sebrány a jsou publikovány jako kniha.

Kapitola první

Ramana Arunáčala

Skončilo velké vyprávění o jednom z nejvyšších projevů Božské Milosti, kdy Bůh měl lidské tělo, pohyboval se mezi lidmi a mluvil s nimi jako Bhagaván Šrí Ramana, nazývaný Maháriši – veliký Rši. To nebyl případ obyčejného gurua, i když nazývat jakéhokoli gurua obyčejným je absurdní. Je-li guru skutečným duchovním mistrem, je na vyšší úrovni než obyčejní smrtelníci, ale Bhagaván nebyl na žádné úrovni – byl člověkem, který přebýval v neustálém, nekolísavém vědomí totožnosti s átmanem, který je Bohem. Nebo, vyjádřím-li to jinak, byl Bohem, který nesl lidské tělo a který se podřídil lidskému omezení. Padesát čtyři let nošení jeho těla představovalo dlouhou oběť pro naše dobro a nakonec se oběť stala mučednictvím.

Přijetí těla s jeho omezeními dalo vzniknout kombinaci znalosti s nevědomostí, což uvedlo do rozpaků mnoho návštěvníků, kteří za ním přišli. Jeho duchovní poznání bylo úplné a trvalé. Mluvil vždy s autoritou. Otázka samádhi u něho neexistovala, protože v samádhi neustále byl. Byl si stále vědom átmanu, svrchovaného, božského, neděleného, nezničitelného pravého Já. Otázka odhalení také neexistovala, protože kdo by měl odhalovat komu, když se jednalo o stav jednoty? Každé jeho prohlášení bylo proto božským osvědčením, každé vysvětlení bylo písmem.

Přece však vykazoval stejnou lidskou nevědomost jako obyčejní smrtelníci. Ptal se např., zda již dorazil ten a ten, jak se daří nemocnému apod. Mnoho návštěvníků a někteří uctívající to pokládali za nesrovnalost a ptali se, jak to, že ten, kdo má božské poznání, neví, že loď dorazila a lék působil?

Jakýsi oddaný sádhak, který z toho byl v rozpácích, se Bhagavána jednou zeptal: „Zná džňánin všechno?“ A Bhagaván, pohotový jako vždy, obrátil otázku suché teorie v živou připomínku sádhany slovy: „Vše, co stojí za to vědět.“

V případě Bhagavána se nejednalo o případ jogína, který bojuje od jednoho stavu poznání ke druhému, ale o něco, co bylo daleko jednodušší a nezměrně rozsáhlejší – byl to člověk, který zemřel tělu a žil v absolutní totožnosti s božským pravým Já a pak přijal běžná lidská omezení.

Nicméně zmiňovat se o takovýchto mystériích je možné jen velice opatrně. Nelze říci, že by některá poznání vyšších stavů byla Bhagavánovi nepřístupná. Byl Bhagaván a žádný stav nebyl pro něj nepřístupný. Jednoduše tyto stavy, které nazýváme vyššími, měly pro něj stejnou snově klamnou skutečnost, jako celý lidský stav. Byl jedno s Bytím, které všechny stavy obsahuje a přesahuje. Když pokračoval v nošení své lidské formy, když překonal lidský a všechny další stavy, přijal jejich omezení – pociťoval horko a chlad, trpěl bolestí a nemocí, byl vázán nevědomostí o událostech. Kdyby nosil lidské tělo a osvobodil se od nemocí a bolestí i nevědomostí o událostech, lidé by řekli: „Pro něj je lehké, říkat nám, ať přebýváme v srdci nerušení okolnostmi, když nepociťuje žádnou bolest a nejistotu jako my.“ Bhagaván však přijal bolest a nejistotu jakou máme my, jako vlastnosti lidské formy, a ukázal, že ani ty nemohou změnit vyrovnanost džňánina, který zůstává nehybně upevněn ve Skutečnosti. To dodávalo jeho učení sílu, protože vlastně jen povzbuzoval své následovníky, aby si počínali tak, jako on.

Tak, jak Bhagaván přijal omezení lidského vědění, tak také přijal omezení lidských sil. Byli duchovní mistři, kteří dělali zázraky, aby ukázali nadvládu duchovních zákonů nad fyzickými a aby ukázali člověku, jaké úžasné lidské právo je jejich vlastní. Cesta Bhagavána byla jiná – spočívala v předvedení, že je možné zůstat upevněn v átmanu uprostřed všech omezení lidského života. Proto ukázal příklad podrobení se nejenom lidskému utrpení a nevědomosti o událostech, ale i zákonům a stavům světa v tomto temném věku. Tyto zákony a stavy se pro něj odrážely v pravidlech úřadu ášramu. Tak se stalo, že ti, co považovali tato pravidla za protivná, museli se sami napřed vypořádat s tím, že se jim podrobil sám Bhagaván.

Vše, co se prohlašuje o Bhagavánových silách, je nutné posoudit stejně pečlivě, jako jeho poznání. Někteří uctívající se na něj dívali s jednoduchou vírou jako na svého otce i matku, jak o tom hovoří jedno tamilské přísloví. A obraceli se na něj v modlitbě, kdykoli měli obtíže. Jejich modlitby byly vyslyšeny. Obtíže a nemoci odešly nebo se stalo něco zvláště příjemného, často v ten okamžik, kdy byl dopis o daném tématu předán Bhagavánovi, nebo když byla prosbě sdělena osobně. Když však změna událostí nebyla možná či nebyla vhodná, pak byl uctívající naplněn duchem statečnost a podrobení se, a to jej protáhlo obtížemi, které se zdály nepřekonatelné.

Někteří pak říkali, že Bhagaván na jejich modlitby odpověděl, ale později, když takový uctívající navštívil ášram a vyprávěl Bhagavánovi celou historku o tom, jak zvolání k němu situaci vyřešilo, bylo vidět – alespoň z lidského hlediska – že o tom Bhagaván nic neví. Při jedné příležitosti, když byl na to tázán, odpověděl: „Jakmile se uctívající obrátí v modlitbě na džňánina, začne automaticky pracovat božská činnost.“ Dotaz vysvětloval v jazyce telugu, ale slova „automatická božská činnost“ řekl v angličtině.

Nikdy nemluvil o silách a nikdy o ně neprojevil zájem; svým stoupencům každý takový zájem vyloučil a připomínal jim, že takové síly jsou pouze překážkou na cestě k Seberealizaci a že představa existence sil představuje dvojnost. Když padla zmínka o nějakém duchovním mistrovi, který prováděl zázraky, Bhagaván se vždy ptal: „Když zázraky dělal, myslel na to, že je vykonává právě on?“

Často jeho soucit nepůsobil ve směru odstranění neštěstí, ale tím, že poskytoval mír navzdory události. Žena, která ztratila svého manžela, muž, jehož jediný syn zemřel, přišli, aby mu vylili svá ztrápená srdce, ale Bhagaván neřekl nic. Prostě k nim otočil své jasné oči, zářící porozuměním a láskou, a mír naplnil jejich srdce.

V našem materialistickém věku jsme byli požehnáni duchovní útěchou, která je srovnatelná jen s Buddhou, Ježíšem Kristem, Šankarou. Míru materialismu vyjadřuje lhostejnost, s jakou jej náš svět jako celek přijal. Se všemi řečmi o ideálech a vinách, svět ignoroval právě požehnání doby stejně slepě, jako Římané ignorovali Krista. Bhagaván sám prohlásil: „Jestliže je na světě jeden jediný džňánin, pak jeho vliv přinese prospěch celému světu a nikoli jen jeho žákům.“

Avšak učení Šrí Ramany svou přirozeností nesměřuje k takovému sociálnímu pozdvižení, jak se stalo za časů Buddhy, Ježíše Krista a i Šankary, protože Šrí Ramana nepřišel kázat nové náboženství nebo obnovit již existující. Jeho dílem bylo otevřít novou duchovní cestu, vhodnou pro podmínky moderního světa a přijatelnou pro všechny, kdo se k němu přiklonili, ať byli jakéhokoli náboženství či společenství. To znamená, že se jednalo o výzvu nikoli celé společnosti, ale těm jedincům, kteří byli schopni vidět své vlastní dobro a sledovat jej.

Mudrci dlouho zastávali názor, že vhodnou sádhanou pro kálíjugu (*období temna, úpadku – pozn. překl.*) je především náma džapa tj. vzývání Božího jména. Souhlasili také s tím, že džňána marga, přímá stezka, je pro kálíjugu příliš strmá. Nicméně bylo předpovězeno, že tato cesta se nakonec stane jednoduchou a snadnou ke sledování. Toto proroctví vyplnil Bhagaván Šrí Ramana tím, že lidstvu zpřístupnil ztracenou cestu sebezkoumání v nové formě, vhodné pro podmínky našeho

věku, jak to bude ukázáno v pozdější kapitole. Ve skutečnosti se jedná o smíšenou, celistvou cestu, ve které jsou zastoupeny všechny tři prvky, a to džňána, bhakti a karma s tím, že je možné dávat větší důraz na to, co více odpovídá povaze sádhaka. Vytyčení této cesty bylo smyslem a tajemstvím Bhagavánova života mezi námi a také to bude z jednotlivých pohledů ozřejmáno v dalších kapitolách. Po dobu půl století svého působení Bhagaván neustále opakoval, že toto je nejlepší, nejpřímější a nejjistější cesta. „Sebezkoumání je neomylný prostředek, jediný přímý, jak realizovat nepodmíněné, absolutní Bytí, kterým ve skutečnosti jsme.“

Kapitola druhá

Jakým člověkem byl Ramana

Byl to nejvznešenější film, jaký jsem kdy viděl, vzbuzoval nejvyšší úctu a přece byl bez události. Pohled na horu Arunáčalu od ášramové cesty a pak křehký muž, vyšší postavy, světlé pleti, s krátkými, bílými vlasy, jak sestupuje ze stráně hory, opíraje se o hůl. Pak bylo vidět, jak vychází z haly ášramu, jak se zastavil a usmál na dítě, které se procházelo po pozemku ášramu. Všechno to byly jednoduché, každodenní činnosti, ale jejich krása brala dech – jednoduchost byla tak přirozená, úsměv tak spontánní, vznešenost tak vrozená.

Jeho pleť byla světlá, téměř zlatavá, jeho bílé vlasy a bradka byly vždy krátké, protože vedení ášramu vždy o úplňku, po vzoru sanjásinů, dbalo o jejich ostříhání. Pohublý vypadal mnohem starší, než byl, těžce se opíral o hůl, když chodil s nákladem našich bolestí, ztuhlý v kolenou od revmatismu, s očima sklopenýma, které se držely cesty. Panovalo tu ovzduší skromnosti, úplné prostoty, dětské bezradnosti. Pouhý pohled na něho, jak přecházel přes pozemek ášramu, uchvacoval srdce. Lidé, kteří vypadali jako světáci, hleděli za ním s láskou v očích.

Vyprávění o Šrí Bhagavánovi je velice jednoduché. Narodil se v chudé bráhmanské rodině na jihu Indie. Navštěvoval misionářskou školu, kde se naučil trochu anglicky. Byl zdravým, normálním hochem, kterého více bavily hry, než studium. Když mu bylo 17 let (*správně 16 let – pozn. překl.*), tehdy kdy každý jiný dospívá z jinocha v muže, nastala s ním velká změna. Jednoho dne ho náhle přepadl strach ze smrti a pocítil její bezprostřední hrozbu. Nebylo nikoho, na koho se mohl obrátit s prosbou o pomoc. Cítil, že tomu musí čelit sám. Lehli si na zem a celým tělem strnul. Snažil se představit si, zahrát svoji smrt. Zadržel dech, aby onu skutečnost zažil ještě živěji, čímž bezděky prováděl techniku pránajámy, kontroly dechu. Řekl si: „Dobře, smrt přichází. Toto tělo je mrtvé. Bude odneseno na hranici a tam jej spálí na popel. Jsem však se smrtí těla mrtev i „já“? Je tělo „já“?“ To, co pociťoval, nebylo něco neurčitého, ale rozzářila se v něm živá pravda, že on není tělo, ani myšlenky, které přicházejí a odcházejí. Uvědomil si, že je věčným, nesmrtelným Duchem. V tom okamžiku pro něj smrt zemřela a on se probudil v osvětlení věčného, pravého Já. Životní pouť námahy a sádhany byly u něj stlačeny do jednoho krátkého okamžiku. Teorie, kterou později četl a poznal, znamenala pro něho asi tolik, jako když žena, která porodila dítě, čte později o porodu.

Celý jeho způsob života se změnil. Ztratil všechn zájem o světské věci a neustále se nořil do blaha pravého Já. Jeho starší bratr, který zastupoval strýce a měl rodinu na starosti, protože otec byl mrtev, nesl tuto změnu nelibě. Jednoho dne Ramanovi vytýkal, že se chová jako sádhu, zatímco užívá dobrodiní rodiny. Mladý Ramana porozuměl správnosti této výtky, opustil tajně domov a odešel ke svaté hoře Arunáčale, kde zůstal 54 let, dokud se 14. dubna 1950 neoddělil od těla, které nosil.

Nějaká čas po příchodu k Arunáčale zůstával ponořen v záři blaha, jsa si stěží vědom těla, protože je nepotřeboval. Nemluvil, nepohyboval se, sotva něco jedl. Pro okolí to vypadalo jako nejintenzivnější tapas (*duchovní úsilí – pozn. překl.*). Ve skutečnosti to vůbec nebylo žádné tapas. Jednoduše jen ignoroval tělo, které přestal potřebovat. Sám to jednou vysvětlil takto: „Nejedl jsem, tak o mě říkali, že se postím. Nemluvil jsem, tak říkali, že držím mouni (*ticho – pozn. překl.*).“ Byl již

dživánmuktou – osvobozeným za živa – s nekolísavým vědomím totožnosti s pravým Já a neměl žádný karman, který by měl vyčerpat, žádný hřích, který by měl odčinit, ani dosáhnout nějaký cíl.

Na nějaký čas se uchýlil do sklepení v podzemí velkého chrámu v Tiruvannamalai a ponořen v samádhi nestaral se o mravence, moskyty a hmyz, i když jejich činností se jeho záda a lýtka stala jedinou otevřenou ranou. Nějací sádhuové mu dávali jednou denně šálek řídké ovesné kaše, což bylo celé jeho jídlo. Nakonec vynesli jeho tělo ven, zatím co byl v samádhi.

Jeho tělo bylo tak zanedbané, že by již dlouho nevydrželo a mohl je snadno a bez námahy odhodit. Tak mohl příběh skončit. Pro nás však příběh začal, když se mu zželelo těch, kteří se kol něho shromáždili, aby hledali jeho milost a vedení. To jej přitáhlo zpět a začal opět plně žít tělesný život. Od toho okamžiku měl motiv k pokračování života v tělesné formě – motiv soucitu. Mohlo by se však stejně prohlásit, že tu nebylo motivu, ale pouhé naplnění prárabdha karmanu, podobně jako slunce dává život rostlinám a živočichům bez jakéhokoliv záměru, pouze ze samotné existence. Šrí Ramana přirovnával prárabdha karman džánina k účinkům elektrického ventilátoru, který byl vypnut. Stále pokračuje v otáčkách na základě předchozích impulsů, i když nové impulsy již nepřicházejí. Možná, že tyto dva aspekty pravdy jsou spojené, připomeneme-li si, že soucit dživánmukty neznamená individuální, ale kosmické slitování.

Jeden z duchovních paradoxů zní, že ten kdo položí svůj život, nalézá jej, ten, kdo podrobuje svou osobní individualitu, stává se více osobitým, než kdokoli jiný. Dživánmukta rozpustil své ego. Ego jen využívá a překrucuje individuální charakteristiku v člověku. Tato charakteristika je schopna růst do své pravé podoby bez zakrnění a odchýlení a prosvítá pak mnohem jasněji, než v každém jiném člověku. U dvou mistrů, kteří jsou dokonalí, bude stejná Božská milost, ale charakteristika lidského vybavení bude zcela odlišná.

Bhagaván Šrí Ramana byl úzkostlivě přesný, ostře všímavý, praktický a humorný. Jeho každodenní život byl veden s puntičkářskou přesností, kterou by dnešní Indové nazvali čistě západní. Vše okolo něho bylo precizně a pravidelně uspořádané. Ášramová hala se několikrát denně zametala. Knihy byly vždy na svých místech. Pokrývky, které byly na jeho pohovce, byly úzkostlivě čisté a v záhybech bezvadně složené. Bederní rouška, jediné, co nosil, svítila bělostí. Dvoje hodiny v hale byly denně srovnávány s rádiovým signálem. Kalendář musel vždy ukazovat správný datumový list. Rutina života plynula podle daného vzoru.

Ke všem přichozím byl přívětivý a zdvořilý. V jeho výkladu nebyla pontifikální vážnost. Naopak, jeho projev byl živý a plný úsměvu, ať se týkal každodenních záležitostí nebo nauky. Jeho smích byl tak nakažlivý, že i ti, co nerozuměli tamilštině, se ke smíchu spontánně přidávali. Žertoval až do konce života, jeho žerty byly však i instrukcemi. Když se lékaři děsili, když zjistili nový růst nádoru, který bujel během jeho posledního onemocnění, poznamenal se smíchem: „Co se divíte? Kypět je jeho přirozeností!“ Když venku jedna žena tloukla v zármutku svou hlavou o pilíř obydlí, kde bydlel a nedbala jeho obecného zdůrazňování, že smrt těla nemůže být příčinou pro smutek, tak chvíli naslouchal a pak řekl: „Ó, myslel jsem, že někdo chce rozbít kokosový ořech.“ Když se jeden uctívající ptal, proč jeho modlitby nebyly vyslyšeny, Bhagaván se smál a odpověděl: „Kdyby se splnily, přestal byste se modlit.“

Jeho způsob života byl nanejvýš normální. Nebyl to postoj nadřazenosti, který skláněl kolena lidí před ním. Nikdo nemohl být jednodušší a přirozenější než on. Příčinou jejich klanění byla spontánní reakce lidí před Božstvím.

Jeho obličej měl tvářnost jako hladina vody. Stále se měnil a přece byl stále stejný. Mohl se smát a mluvit a pak se mile otočit k malému dítěti nebo dát veverce oříšek, když skočila z okna na

jeho pohovku. Jeho zářící, široce otevřené oči svítily láskou při pohledu na nějakého oddaného stoupence, který právě přišel či odcházel. A posléze, v tichu, v okamžiku poté, byl jeho obličej jako vytesán z kamene – věčný ve své velikosti.

Láska, která zářila z jeho očí, to jasné pochopení, bylo nepopsatelné. Leckdo přišel do ášramu zlomen v beznadějném žalu nad nějakou ztrátou a Bhagaván, když vyslechl zprávu, se pouze díval, aniž by slovo promluvil - a mír proudil do duše návštěvníka.

Jakýsi starý pandit, který znal Šrí Ramanu jako chlapce a navštívil mnoho jogínů, se také rozhodl, že navštíví jogína Ramanu, aby si s ním porozprávěl. Když však stál před Ramanou, bylo jeho celé tělo jakoby elektronizováno bází a úctou a než si uvědomil, co dělá, padl před Ramanou na zem.

Ramana velice přitahoval malé děti a ty měly radost z jeho úsměvu. Stejně jako lidé byla k němu přitahována i zvířata. Jednou se vracel ze své odpolední procházky po svazích hory trochu později. Jeho stoupenci byli ve skupinkách nebo seděli v očekávání nebo mu šli k hoře naproti. Najednou prošel párek opic dveřmi do haly, zcela zapoměly na strach před lidmi, vešly dál a znepokojeně se dívaly na prázdnou pohovku. Nebo např. opice, o kterou pečovaly lidské ruce, bývá při návratu svými soukmenovci odmítnuta. Avšak každá, která byla v ošetření Bhagavána, stala se opět vítaným členem ve skupině. Jelikož překonal ego, překonal strach, nepřátelství a zvířata to cítila. Když se jednou přes jeho nohu plazil had, nepohnul s ní ani necouvl. Když se ho jeden sádhak později ptal, co pociťoval, Bhagaván s úsměvem odpověděl: „Chlad a vlhko.“

Během posledních let probíhal jeho každodenní život podle následujícího vzoru: v pět hodin ráno se otevřela hala, ve které spal na gauči, a stoupenci mohli vstoupit. Sedli si k meditaci a pak se zpívaly védy. V šest hodin odešel do koupelny a v sedm se podávala snídaně v jídelně ášramu. Sádhakové mohli opět sedět před ním v hale od osmi do jedenácti hodin s půlhodinovou přestávkou okolo 10 hodin. Někdy seděli všichni tiše a ticho se pak chvělo jeho milostí. Byl to mír a plnost, ve kterých by slova byla pomateností mysli. Nebo to bylo intenzivní duchovní usilování hlídané a vedené jím, i když se zdálo, že se o to nestará. Někdy kladl někdo z přítomných otázky nebo zpíval chvály na Bhagavána. Pošta docházela mezi devátou a desátou hodinou. Bhagaván četl dopisy a procházel časopisy, aniž by však porušil proud ticha v srdcích těch, které vedl. Sám na dopisy neodpovídal, ale předával je k vyřízení úřadu ášramu. Odpovědi byly vypracovány a předávány téhož dne ke schválení.

Oběd byl v jedenáct a během posledních let Bhagaván souhlasil s odpočinkem po obědě vzhledem k jeho chatrnému tělesnému stavu. Tehdy byla hala pro stoupence uzavřena. Co oni ztratili, to vyzískaly veverka, protože se po celé ploše podlahy rozhodily ořechy. Od tří byla hala zase otevřena a v pět odcházel Bhagaván na půl hodiny na procházku k hoře. Během posledních dvou let trpěl nejistou chůzí. Jeho kolena byla nateklá revmatismem a tak se mohl jen velmi zvolna procházet po pozemku ášramu. Před půl šestou se opět začalo s prozpěvováním véd. V půl sedmé opustily ženy ášram a o hodinu později je následovali muži.

Pozornost, kterou Bhagaván projevoval k lidem a zvířatům se rozšířila i na neživé předměty. Každá činnost se musela vykonávat pořádně a nic se nesmělo marnotratně zahodit. Sám jsem viděl, s jakou puntičkářskou péčí byla vázána kniha nebo lepen výstřížek z novin. Slyšel jsem výtku, kterou učinil sluhovi, když chtěl vystříhnout kus papíru a chystal se to udělat z nenačatého archu papíru, třebaže k tomu účelu postačoval načatý. Naše využívání přírody je dnes nemilosrdné. Podobá se více rabování než sklizni a byla to pro nás vyčítavá podívaná, když jsme viděli Božského muže, jak pečlivě věci používá. Obzvláště jídlo se nikdy nezahazovalo. Přinesené ovoce se mohlo rozdat dětem, když byly přítomny a svůj podíl dostávaly i opice, které se jej vždy snažily ukradnout, ale zahodit se nesmělo nic. Chybným názorem je, že ekonomika kráčí spolu se šetrností a velkodušností

s prostopášností. Šetrní jsou často nehospodární a velkodušní pečliví. Když Bhagaván skončil s jídlem, pak banánový list, ze kterého jedl, byl tak čistý, jako by byl umytý. Ani zrníčko rýže nepřišlo nazmar. V dřívějších dobách, kdy jeho tělo bylo ještě silnější, sám pomáhal v kuchyni a připravoval jídlo. Trval na tom, aby se slupky ze zeleniny použily ke krmení dobytka a nezahazovaly se.

Ačkoliv byl absolutním králem a všichni se ho snažili poslechnout, přece byl Bhagavánův život lekcí podrobení. Vzhledem k tomu, že odmítal vyslovit jakékoliv přání či touhu, úřad ášramu vybudoval vlastní strukturu nařízení a Bhagaván je plnil bez reptání. Tak se stalo, když nějaký stoupenec považoval tato pravidla za obtěžující, že měl před sebou příklad Bhagavánova vlastního podrobení se. Jestliže někdy Bhagaván oponoval, pak to bylo jedině v zájmu stoupenců. Projevovalo se to zpravidla mlčením nebo způsobem, který vyplýval z jeho chytře moudrého smyslu pro humor. Jeden sluha jednou vytýkal jedné evropské ženě, že seděla na zemi s nataženými nohama. Když to Bhagaván zjistil, zkrřížil okamžitě nohy pod sebe dle způsobu krejčovského sedu a seděl tak navzdory bolestem, které způsobovala jeho revmatická kolena. Když stoupenci proti tomu protestovali, Bhagaván odpověděl, že sluhův příkaz platí pro každého a relaxoval, až když všichni odešli.

Nebylo to však jen podrobení se všem nařízením. Byl podroben všem životním podmínkám, vystaven bolestem, nemocem, čímž nás tiše učil, že bolest nemůže vyrušit vyrovnanost toho, kdo přebývá v pravém Já. Během jeho dlouhé a bolestivé nemoci, která nakonec zničila jeho tělo, se loajálně podroboval lékařům, jednomu po druhém, jak byli povoláni k léčení a nikdy si nestěžoval a nikdy nepožádal o změnu léčby. Jestliže se vůbec projevil sklon k určité změně, pak to bylo jenom proto, aby ti, co navrhovali určitou léčbu, nebyli zklamáni. Ale i tehdy podmínil léčbu souhlasem úřadu ášramu. Jestliže se dnes díváme na podrobenost jako na bezduchou věc, pak je to jen proto, že považujeme sobectví za přirozené. Usilovat o naplnění tužeb vyžaduje více ducha a odvahy, než neochotné podrobování se k jejich zapření. Avšak Bhagaván nám ukázal cestu ke svobodě od tužeb. Takové osvobození neznamená zřeknutí se bídného stavu, ale je to radost souladu a shody s pravým Já a nikoli shoda s cizincem, kterému je nutno se podrobit.

Bhagaván nás chtěl osvobodit od psychických a fyzických tužeb, a proto neschvaloval jakékoliv podivínství a výstřednost, stejně jako zájem o vize a touhu po silách. Měl rád, když se jeho stoupenci chovali normálně zdravým způsobem. Vedl nás směrem k nejzazší Skutečnosti, kde vidiny a síly, které lidé nazývají vyšší nebo zázračné, jsou stejně iluzorní jako ty, které nazývají fyzické. Jeden návštěvník jednou vyprávěl, jak jeho guru zemřel a byl pohřben a pak se po třech letech vrátil, aby dával instrukce v těle, kterého se bylo možno dotknout. Bhagaván seděl, aniž by nějak reagoval, a vypadalo to, jako by vše přeslechl. Zvon zazvonil k obědu a on vstal, aby z haly odešel. Pouze ve dveřích se otočil a řekl: „Když je člověk schopen vstupovat do tolika těl, znamená to, že našel svůj pravý domov?“ Jeden z nejkrásnějších příkladů jeho humoru byl, když byl otázan, zda ten, kdo touží mít siddhi a dosáhl přímé osvobození svou sádhanou, obdrží automaticky siddhi, po kterých toužil. Bhagaván na to odpověděl: „Jestliže dosáhl osvobození, tak mu neuškodí, když takové síly obdrží.“

Nikdo nemohl být jednodušší a méně okázalý. Nic nenazýval svým vlastnictvím. Nikdy si o nic neřekl. Přijímal jídlo a oblečení, pokud to bylo nutné a to bylo vše. Jediné dary, které bylo dovoleno předávat, byly květiny a ovoce. Dary se odnášely do jídelny a tam byly rozdávány všem stejně. Bhagaván odmítal, aby se s ním zacházelo jakkoli jinak. Jestliže ti, kdo v hale seděli, vstávali, když do haly vstupoval, spěchal k nim, aby je přiměl sedět. Spatřil jsem, jak odmítl elektrický ventilátor, protože stoupenci by z toho neměli podobný užitek. Proto byly instalovány stropní ventilátory, aby na tom byli všichni stejně. Jeden službu mající stoupenec, dával před každého čtvrtku manga na list a před Bhagavána dal půlku. Ten mu to hněvivě vrátil a vzal si malý kousek.

Možno skutečně říci „hněvivě“, protože dokázal projevit hněv při špatném chování sluhů. Bývaly to malé zevní chyby, které si říkaly o malé nesouhlasy, avšak pokud se týče chyb a nedostatků stoupenců, jeho trpělivost byla nevyčerpatelná. Nikdy nežádal, aby někdo přišel nebo odešel. Nikdy nikoho nezdržoval. A přece pozoroval každého jednotlivce s milující starostlivostí matky, která má jediné dítě. Starostlivost se neprojevovala vždy i zevně, protože byly často případy, kdy to lichotilo domýšlivosti stoupence či vzbuzovalo žárlivost u jiných a obojímu se Bhagaván pečlivě vyhýbal. Tato péče dodávala jeho vedení určitý díl tajnosti, o čemž bude řeč později.

Stoupenci se nikdy neptali, jakou má dnes náladu, protože neměl nálady. Jak by je mohl mít, když nikdy ani na okamžik nezaměnil formu za Skutečnost? Žádné abstraktní nálady nebyly zapotřebí, protože zatímco byl plně lidský, byl také plně ponořen v samádhi, ať mluvil či mlčel. Pouze reagoval na potřeby těch, kteří k němu přistupovali, a proto každý z nich pociťoval, že užívá jeho speciální milosti. Pouze pozornější pozorovatel zjistil, že každý stoupenec požívá jeho zvláštní milost. Jelikož byl nepohnutě ustálen ve Skutečnosti nad všemi formami, viděl tvary a události nikoli podle toho, jak nám se jeví dle jejich vlastní důležitosti, ale viděl je sympaticky s významností, kterou jim nositel dával. Protože každý pokládá své vlastní problémy za důležité, byl každý potěšen tím, že Bhagaván ocenil jejich důležitost. Panditi sedávali v hale se sanskrtskými texty, které občas předkládali Bhagavánovi, aby nějaký bod vysvětlil. Když tříleté dítě přineslo svou knížku dětských říkánek, nesmělo být přehlíženo, protože Bhagaván se choval k němu stejně okouzlujícím způsobem a jeho postoj nevykazoval méně zájmu. Knížka bývala často potrhána a tak ji převzal a dohlížel na její opravu a vazbu a druhý den ji vrátil obnovenou.

A přece někdy záměrně nepoznával důležitost předloženého problému, protože svrchovaným úmyslem bylo odnaučit připoutanosti k věcem a událostem. Jeden muž z personálu ášramu zemřel. Jeho žena, která byla kdesi na návštěvě a nic o tom nevěděla, přišla až večer domů a našla jej mrtvého a tak nemohla ovládnout svůj žal. Bhagaván k tomu řekl: „Co běduje? Nic se nezměnilo.“ Stejně říkal mnohokrát během dlouhých měsíců, kdy se jeho tělo blížilo smrti.

Ať přišel kdokoli, byl uvítán s neselhávající zdvořilostí. Každý nově příchozí se cítil doma, aniž by třeba promluvil slovo. Když nově příchozího zdravil slovy, pak se zpravidla otázel: „Měl jste již něco k snědku?“ To byla první otázka, kterou položil lékaři, který přišel na vizitu několik dní před koncem těla, když bolest byla mučivá. A přece se stálou a stejnou zdvořilostí byl detailní individuální dohled nad každým stoupencem, u kterého poznal vnitřní podrobenost. Na začátku dostával stoupenec povzbuzení formou přátelského pohledu nebo úsměvu. Pak však, po týdny či měsíce, mohl být zjevně ignorován s pouze příležitostným rychlým pohledem, když seděl v meditaci. Jestliže se jeho ego živilo předchozí pozorností a představovalo se lepší a více významné než ostatní, pak zjevné přehlížení bylo hořkým tapasem. Když moudrost a stálost více narůstala, pak obdržel příležitostný úsměv uznání či hlubší pohled očí, které zářily láskou.

Stoupenci zpravidla netrávili celý den v hale ášramu. Mnozí byli hospodáři, kteří žili v malé kolonii bungalovů, jež vznikla okolo ášramu a jejich povinností byla starost o rodinu a hospodaření. Někteří mohli přicházet jen brzy ráno a večer. Mnoho jich také bydlelo v jiných městech, kde byli zaměstnání a mohli přicházet jen příležitostně. I sádhuové si museli obstarávat a připravovat jídlo, protože obvykle jen návštěvníci a nově příchozí byly zváni k jídlu ášramu. Tento způsob života byl v souzvuku s významným prvkem Bhagavánova učení – karma jógou. Meditace o vnitřním pravém Já a oddanost k pravému Já, projevené jako Šrí Ramana se stabilizovaly v každodenním úsilí odvrhnout připoutanost a zapřít ego v práci i ve vztazích v životě. Jinak mohly být podmínky zcela jiné, protože i když Bhagaván nedával žádná nařízení, vše se utvářelo samo dle jeho vůle.

Byli mnozí, kdo chtěli, aby vydal příkazy jak pro jejich životy, tak pro vedení ášramu, ale on tak neučinil. Maximálně vyjevil svůj souhlas či nesouhlas k tomu, co bylo uděláno nebo se zamýšlelo a jemu bylo předloženo, avšak ani to ne pokaždé. Když byl přímo dotázán, tak zpravidla mlčel nebo odpovídal: „Jestliže to chcete udělat, tak to udělejte.“

A přece jeho jedinečný dohled pokrýval také činnosti těch, kteří se mu podrobili a jeho souhlas a nesouhlas byl obvykle dosti jasný, aniž by byl tak výslovný, že by náhodní návštěvníci, kteří se mu nevydali, také požadovali o poskytnutí instrukcí. Jeden stoupenec ohlásil svůj plán opustit Tiruvannamalai a ucházet se o místo s pravidelným platem. Bhagaván na to odpověděl se smíchem: „Každý člověk může dělat plány.“ Plán neměl úspěch. Jeden ze sloužících obdivoval jednoho politického vůdce Indie a měl přání jít do Madrásu, aby ho tam spatřil, až tam bude na návštěvě. Požádal o dovolení, ale Bhagavánův obličej zůstal kamenný, bez odpovědi. Sluha odešel. Honil jedno setkání za druhým a vždy se těsně s politikem míjel nebo nebyl vpuštěn. Vrátil se, aniž by jej spatřil a Bhagaván ho v dobré náladě škádlil: „Tak ty jsi šel do Madrásu bez dovolení? Byla to úspěšná cesta?“ Několik měsíců po mém návratu jsem měl jakési obchodní záležitosti v sousedním městě a domnívaje se, že takové světské záležitosti stoupence nebudou Bhagavána zajímat, tak jsem jen jednoduše Bhagavána požádal o dovolení, abych mohl ten den odejít. Bhagaván svolil, ale později poukázal na to, že bych měl vždy uvést pravý důvod svého odchodu.

Lze se otázat, zda bylo takových skrytých metod zapotřebí, proč Bhagaván nedával jasné instrukce. Nejzřejmější odpovědí by bylo, že jeho milost a zdvořilost ke všem přichozím byla taková, že nechtěl činit individuální rozdíly mezi nimi a stoupenci, kteří odevzdali své životy do jeho rukou. Tím získali právo na jeho vedení. Také možná, že nechtěl vyprovokovat otevřené debaty o tom, zda je guruem a odpovídat nerozlišeně na požadavky zasvěcení. Existovala však ještě hlubší a podstatnější odpověď: „Podle ovoce poznáte je.“ Slova člověka a jeho činy jsou ovocem jeho povahy. Bhagavánovo tiché učení, působící přímo v srdci, hledělo očistit přirozenost stoupence tak, aby ze zdravého stromu pocházelo zdravé ovoce. Kontrola jeho činností by byla více vnější metodou, spíše působení od výsledku k příčině nežli od příčiny k výsledku. Pro stoupence bylo nejvhodnější hledat nejlepší odpověď na problém či cestu jak ven ze situace v srdci, podobně jako žáček, který plní úkol a nese odpověď svému učiteli. K tomu byl úsměvný souhlas či povzbuzení, jestliže úkol byl správně vypracován a nemusel se opravovat. Kdyby se mu odpověď rovnou sdělila, pak by to žákovi tolik nepomohlo.

Všeobecné zákazy, které by byly pro všechny použitelné, tak jak je každé náboženství svým stoupencům přikazuje, by také nebyly vhodné, protože jak už bylo řečeno, nebylo úmyslem Bhagavána založit nové náboženství ani přivést znovu do celistvosti již existující, ale jeho cílem bylo otevřít cestu pro všechny, kteří se od náboženství obrátili k němu.

Ke konci Bhagaván vypadal daleko starší, než byl. Vypadal spíše na 90 než na 70. O tom, který byl silné konstituce, málokdy znal nějaké onemocnění mimo revmatismu posledních let, a který byl lhostejný k zármutku, strasti, úzkosti, naději či lítosti, toto zní neuvěřitelně, ale bylo tomu tak pro náklad jeho soucitu. „Ten, kdo bere na sebe hříchy světa.“ Stoupenci přicházeli, aby se před ním posadili s nákladem starostí, týrání pochybami, zatemnění nečistotami a jakmile seděli, pociťovali lehká srdce, ulehčení. Kolik jich přišlo a posadilo se obtíženo tíhou chyby či ztrátou a světlo jeho očí rozpouštělo jejich bolest, dokud nepocítily, jak vlna míru zaplavuje jejich srdce. Kolik jich přišlo naplněno otázkami, které se jim zdály veledůležité a které jejich myšlení a studium knih nedokázalo rozluštit. Přicházeli se zoufalou nadějí či s výzvou otázek, ale jakmile se posadili, jejich tázající se mysl byla vnesena do klidu a otázky zmizely, přestala potřeba odpovědí. A pak, když otevřeli svá srdce, vrostlo do nich hlubší porozumění. Kdo hledali útočiště v něm, ti pociťovali ulehčení karmanu a byl to

on, kdo nesl náklad. Je známo, že i fyzická onemocnění se v jeho přítomnosti zlepšila či zmizela a že se objevila odrazem na jeho těle.

I způsob, jak odložil své tělo, byl svrchovaně slitovný. Bylo mnoho těch, kteří byli názoru, že se to nebude moci vydržet a přežít. Když se však choroba vlekla měsíc za měsícem a když ji lékaři uznali za nevléčitelnou a když prohlašovali, že bolesti musí být nesmírné, i když je Bhagaván neprojevoval, smiřovali se se smrtelným koncem. Občas jej některý stoupenec úpěnlivě prosil, aby se sám uzdravil, ale ve svých srdcích věděli, že sám pro sebe těchto sil nepoužije.

Pokud by souhlasil, byl by to dar jen na několik let, zatímco dar, který zaručoval, byl pro všechny čas a nad něj, protože prohlásil: „Neodcházím. Kam bych šel?“ Kam, vždyť vskutku je Bhagavánem. Po léta bylo jeho tělo mučeno revmatismem. Kolena byla oteklá a s obtížemi chodil ztuhlý v kolenou, až se musel vzdát svých každodenních procházek po svaté hoře Arunáčale. Více než rok před smrtí se projevil malý nádor na levém lokti. Byl vyříznut, ale vrátil se horší než předtím. Tehdy byla poznána vážnost věci. Bylo provedeno mnoho druhů léčeb a Bhagaván se podrobil všemu, co bylo předepsáno. Ještě třikrát byl operován a po každé operaci se nádor vrátil větší a putoval výše. Již v prosinci lékaři prohlásili, že již nemohou nic udělat. Po čtyřech operacích nádor dostoupil k ramenu a rozšiřoval se v těle dál. Lékaři prohlásili, že bolest musí být nesmírná, a přesto na Bhagavánovi bylo jen zřídka vidět, že má bolesti. Byl zachvácen celý organismus a poslední měsíce představovaly kruté týrání. A přece až do konce trval na tom, že všichni, kdo k němu přicházeli, mají obdržet jeho daršan dvakrát denně tím, že prošli pokojem, kde ležel. Na samém konci, kdy každý dotek byl utrpením, přikázal sluhům, aby jej zvedli do pozice vsedě a tak zemřel.

Již neuzijeme božskou milost v lidském tvaru nebo lásku jeho zářících očí, ale v našich srdcích je s námi a neopustí nás. Jeho milost pokračuje ve vylévání stejně jako předtím, ne pouze pro ty, kteří znali zázrak jeho tělesné formy, ale na všechny, kdo se k němu ve svých srdcích obrátili.

Nepodal jsem jasný obraz člověka, který byl Ramanou, vždyť jak by bylo možné jej nějak obecně vypočítat? Co působilo největším dojmem, byla jeho vědomá, naprostá nesobeckost, podobná, jakou disponuje malé děcko, a pak jeho božskost a jeho intenzivní lidství. Jeho božství bylo uznáno aktem pokorného klesnutí před ním a oslovováním v třetí osobě jako Bhagaván. Oslovit „vy“ znamenalo skřípající stvrzování odlišnosti. Když Bhagaván mluvil o sobě, mluvil velmi jednoduše a říkal „já“ nebo „toto“. Pouze příležitostně, když to význam jasně vyžadoval, užíval třetí osoby: „Jestliže budete pamatovat na Bhagavána, Bhagaván bude pamatovat na vás. I když opustíte Bhagavána, Bhagaván vás nikdy neopustí.“

Byl nevzrušený, ať se dělo, co se dělo. Majestát jeho vzezření byl nevyjádřitelný. A přitom je zcela pravdivé, že byl hbitý a v odpovědích spontánní a že jeho obličej byl nejvíce lidský, nejvíce živý, jaký jsem kdy viděl. Dosáhl realizace bez učení a nikdy nevystavoval učenost, a přece se sám stal v písmu vzdělanějším než panditi, kteří k němu chodili pro vysvětlení. Byl nejvýše slitovný, přece však jeho vzezření mohlo vypadat jako z kamene. Byl pln lásky, a přece po týdny neposkytnul stoupenci třeba jeden pohled či úsměv. Odpovídal každému mile, přece se však mnozí před ním třásli a strachovali. Jeho obličejové rysy samy o sobě nebyly pěkné, a přece nejkrásnější obličej v porovnání s ním vypadal zcela obyčejně. Často vypadal tak, že si skoro nevšímá stoupenců, ale jeho vedení ani tehdy nepolevovalo a stejně jako je tomu i nyní.

Kapitola třetí

Přímá stezka

Všichni duchovní Mistři mají jediný záměr: napomoci člověku, aby překonal mocnou iluzi ega a přebýval v dokonalém blahu átmanu nebo alespoň aby se tomu přiblížil. Jejich vysvětlení nejsou nikdy filozofická v moderním slova smyslu, tj. nejsou spekulacemi, pokud se týče přirozenosti věcí. Tyto jsou teoretickým základem pro praxi na stezce. Vyučuje-li Mistr určitý teoretický základ, dobře ví, že jiný základ představuje jiný aspekt pravdy, který může sloužit pro jinou cestu. Kritizovat a srovnávat je s filozofiemi, je jako srovnávat živého koně s vycpaným houpacím koněm – tvary budou podobné, ale faktor života bude přehlížen.

Mistři užívají otevřeného či zastřeného podání svých vysvětlení a přizpůsobují se těm, kterým je poselství určeno. V Indii a Číně mnozí prohlašovali nejvyšší pravdu zcela otevřeně; říkali, že existuje pouze pravé Já, že nejsme nic jiného, než pravé Já, že vesmír je pouhým projevem pravého Já bez vlastní skutečnosti, která existuje pouze v pravém Já. Analogie o snu tento výklad přiblíží. Celý snový svět se všemi lidmi a událostmi existuje pouze v mysli snícího. Jejich stvoření a výskyt neodnímá snícímu nic a rozpuštění snu a jeho opětné vstřebání mu nic nepřidává, zůstává stejný jako před tím v době trvání snu a i po něm. Bůh, který vědomě sní kosmický sen, je átman a žádný člověk ve snu nemá existenci mimo átman, kterého on je sám výrazem. Odhodíte-li iluzi odlišnosti, budete schopni realizovat totožnost s átmanem, která vždy byla, je a bude nad podmínkami života a smrti. Pak, jelikož jste jedno se snícím, celý vesmír včetně vašeho života a všech ostatních je váš sen a žádná událost v něm nemá víc než snovou existenci. Máte se osvobodit od naděje a touhy, strachu a marnosti a pevně se usadit v neměnném blahu čirého bytí.

Tento výklad se povrchně podobá teorii, se kterou si jednou pohrávala západní filozofie, a je vhodné se o ní pro výstrahu zmínit. Teorie zní – „existuji pouze já sám a vše ostatní jsou jen fikce mé mysli“. To se podobá prohlášení, že člověk ve snu stvořuje všechny ostatní, což je absurdní. Pravdou je, že mysl snícího stvoří jak snícího člověka, tak všechny ostatní, a když si snící člověk uvědomí svou totožnost se snícím, pak jeho vlastní život, stejně jako životy ostatních, se stane částí jeho snu. Když změním přístup k tomuto západnímu paskvilu, pak by platilo, že jedna osobnost ve hře je skutečná a vytváří všechny ostatní osobnosti, což je absurdní. Pravdou je, že jak první osobnost, tak i ostatní jsou stvořením dramaturga. Takže realizovaný člověk je jako herec, který znaje úlohu, kterou hraje, ví, že jí není a jedná s vyrovnaností, nedotčen dobrým či špatným osudem.

Učitelé na západě a blízkém východě se občas ve svých výkladech vyjadřují zastřeně. Avšak žádné takové sdělení nemůže být absolutní. Na západě byli tací, kteří hovořili o svrchované totožnosti, zatímco v Indii jsou tantričtí, dualističtí a bhaktičtí učitelé, kteří vedou sádhaky od duality k jednotě. Závěr cíle je stejný, i když ti, kteří jdou méně přímou stezkou duality, to na začátku nepociťují, neboť znají cíl pouze teoreticky, aniž by jej zahrnovali do úsilí sádhany, případně jej mohou i popírat a pronásledovat ty, kteří jej prohlašují.

Někteří duchovní Mistři mají za úkol „stvrdit zákon a proroky“ tím, že založí nové náboženství, čímž ustanoví kompletní vzor života pro určitá společenství, a dále pak cestu pro ty,

kteří jsou vědomě přitahováni k cíli, kterému se nakonec nikdo nemůže vyhnout. Proto byli nuceni odít přímé učení do přirovnání a symbolů, které mohou mít i vnější význam pro všechny, kteří neusilují o více než o etiku a zbožnost náboženství. Uvnitř systému náboženství žili někteří lidé pro duchovní znovuoživení celého společenství a dále zde bylo těch pár, kteří vědomě usilovali o cíl, a jiní se zase více nebo méně zasvětili výhradně vedení aspirantů na stezce a ti mluvili jasnějším jazykem. Ať tak či onak, jedním ze znaků ryzosti bylo, že žili a učili přísně v rámci svého náboženství.

Bhagaván Šrí Ramana neodpovídá žádné této kategorii. Nepřišel, aby založil nové náboženství, ani aby poskytl vedení přísně v rámci již existujícího náboženství, ale aby otevřel stezku pro ty, kteří hledají ve všech náboženstvích celého světa. Způsob jeho učení odpovídá podmínkám světa, do kterého vstoupil. V dnešní době, na konci kálíjugy (doby temna), svět dosáhl stavu nevídané duchovní temnoty. V některých zemích je náboženství odsuzováno a lidé jsou vedeni k přijímání jen materialistického světa a k omezení života jen na jeho fyzický projev. I ty země, které o sobě prohlašují, že požívají náboženský věhlas, prakticky nemají žádný vliv na život, výchovu dětí a lidí. Vyvinula se věda o mysli v úplné neznalosti Ducha, který je jejím zdrojem. Tato věda předstírá analýzu člověka, přičemž vynechává jedno, totiž jeho podstatu. Všechna náboženství, co do počtu, ubývají (v porovnání s nárůstem počtu lidí) a rovněž i jejich duchovní síla. V křesťanských zemích se více či méně ztratila zasvěcená cesta k realizaci, takže většina těch, kteří se nazývají křesťany, vůbec neví, že nějaká byla. I v jiných společenstvích je méně duchovních sil a působí méně než kdy jindy. Mistři odešli většinou do ústraní a jen těžko je lze nalézt. Falešní, sami sebe se titulující, mistři jsou tak hluční, jak jsou nebezpeční a staré pravdy vynášejí v novém rouše spolu s moderními omyly.

A přece existuje zákon cyklů, že nový vzestup je vždy připraven, než je dosaženo nejnižšího bodu. Je také skutečností, že knihy obsahující starou moudrost, vycházejí dnes ve všech možných jazycích a že učení advaity, jednosti s pravým Já, je otevřeně proklamováno na západě i na východě. Také sama fyzika nakonec zjistila, že materiální svět není hmotný, protože není žádné pevné hmoty, ale jsou jenom atomy, redukovatelné spíše na energii než na hmotu. Ve spojení s mentálním znovuprobuzením existuje hrůzný chaos toho, kam vychvalovaný „pokrok“ lidstvo vede. Následkem chaosu se mnozí lidé na západě i na východě znechuceně odtahují od surového násilí a prázdné mělkosti materiální civilizace a hledají duchovní skutečnost. To jsou okolnosti, za kterých se odehrával Bhagavánův život na zemi mezi námi, spolu s poselstvím, které přinesl, se stezkou, kterou otevřel.

Úkol, který Bhagaván Šrí Ramana vykonal, bylo znovuotevření přímé stezky sebezkoumání, která byla pro náš duchovně zatemnělý věk příliš strmá. Tato cesta je zdrojem, zakotveným v teoretickém základu advaity, ze kterého vycházejí různá náboženství, proto je možné se k cestě přiblížit z různých stran. Zda se touto cestou ubírá mnoho či málo lidí není důležité. Důležitá je skutečnost, že byla otevřena.

Sama o sobě – odtažena od milosti Bhagavána – může být pro moderního člověka tou nejméně přístupnou cestou pro nesmírnou jednoduchost a přímou. Přece však je nejpřístupnější a v mnohých případech jedinou možnou stezkou právě pro svou jednoduchost, která nevyžaduje žádné rituální formy zbožnosti, duchovenstvo a shromažďování, žádné vnější znaky a speciální předpisy, přičemž se může provádět v dílně, kuchyni, úřadě, stejně jako v klášteře či poustevně.

Také není zatížena břemenem teorie. Její popis jako džňána marga, cesta poznání či intelektu, vede někdy k domněnce, že je více filozofická, než jiné cesty, ale opak je pravdou. Je mečem, který roztíná gordický uzel filozofie. Struktura duchovní filozofie nebo také můžeme říci duchovní vědy, je nesmírně rozsáhlá. Její rozvětvení uvádí často ve zmatek. Různé cesty zvládly větší či menší náklad teoretického poznání a zpravidla čím je cesta méně přímá, o to více teorie je zapotřebí. Pouze na

přímé stezce jediná, úžasná pravda advaity skutečným zábleskem meče roztíná zauzlení a je veškerou teorií, které je třeba. Odpadá celá spleť teorie posmrtného vývoje, protože je nutné objevit to, co jste nyní a ve věčnosti, ne to, co budete, až zemřete. Tradiční nauka o dějinných cyklech je zbytečná, protože „moudrý je stále v satjajúze (v čase bytí nebo také lze říci, že je zakotven v pravdě)“. Komplexy jógických a tantrických věd, nadpřirozených sil a způsoby existence člověka, techniky pro jeho a jejich rozvinutí jsou nadbytečné, protože vy to všechno nejste, ale jste pravé Já. Rozsáhlá konstrukce duchovní kosmologie, vysvětlující stavy sestupu beztvareho substrátu dolů, do stavu fyzického člověka, a stavy jeho návratu nevznikají, je-li kosmos brán za pouhý sen, ze kterého je nutno probudit. Na všechny otázky k těmto odvětvím duchovní vědy Bhagaván obvykle odmítal odpovědět a opakoval, že je zapotřebí se soustředit na pravé Já, kterým jsme.

Cesta, kterou nám Bhagaván otevřel, není nejprímější pro jednoduchost jejího používání a pro oproštěnost od všech nepodstatností, ale přímost spočívá přímo v ní samé. Možná, že ji nejlépe přiblížíme, když stručně vysvětlíme výchozí postavení aspiranta, jeho úkol, který má zvládnout a nakonec metody, jimiž má úkol dovést.

Počáteční polohou je, že átman, pravé Já, Duch sám, je a projevuje se ve všech formách vesmíru a ve vašem bytí, aniž by se kdy změnil ze svého beztvareho, neměnného stavu. Objevuje se však, že je tu také ego, individuální já, které si představuje, že je skutečnou a oddělenou bytostí asi tak, jako když si člověk ve snu představuje, že je oddělený od mysli snícího. Pravé Já je neměnné blaho a dokonalost, bez zrodu a smrti, začátku či konce. Ego je nepřestávající nepokoj, sužovaný doufáním a strachem, úzkostí a lítostí, připoutaností a zármutkem, již dopředu určené k smrti. Jediným dobrem ega je, že má intuici pravého Já, které si představuje jako větší bytost, nekonečně dobrou, nezměřitelně moudrou, neměnně milující, a tuto bytost nazývá „Bohem“.

Úkol spočívá ve vymazání pocitu ega tak, aby přebývalo pouze pravé Já jako vědomí, které jediné bylo, je a bude a které zří vše existující jako vlastní projevení. Aby to vyjádřil, Bhagaván často se smíchem říkal: „Máte pouze odskutečnit neskutečné a skutečnost se projeví.“ Tento úkol normálně znamená procházet od jednoty skrze dvojnost do jednoty. Na začátku se totiž aspirantovi zdá, že jeho ego je neoddiskutovatelnou skutečností. Pak pocituje skutečnost obou, ega a Boha neboli átmanu a konec nastane, když se pocit ega rozpustí.

Je nespočet cest, jak provádět tento úkol. Pro názornost je rozdělíme do tří hlavních kategorií: ty, které patří k vnějším náboženstvím (k náboženstvím, pro co nejširší okruh lidí), ty, které patří k nepřímým duchovním cestám a tu, která je přímou stezkou sebezkoumání.

Cesta vnějšího náboženství směřuje postupným nahrazováním egoismu podrobením se vůli Boží. Její čtyři hlavní požadavky jsou víra, láska, pokora a dobré činy. Pokud se jim vyhoví, pak skutečně nesou člověka směrem k seberealizaci, třebaže se tou otázkou ani nezabýval. Pravdou je, že cíle se pravděpodobně nedosáhne v tomto životě, ale v boží trpělivosti znamená jeden životní běh velmi málo. Víra posiluje intuitivní přesvědčení o skutečnosti Boha či pravého Já. Pokora, doplněk víry, zeslabuje důvěru v ego a zmírňuje důležitost ega poskytovanou. Láska usiluje o podrobení ega Bohu a o zdar ostatních lidí. Dobré činy popírají sobectví v praxi a jsou vlastně ovocem a důkazem lásky a pokory. Proto někdy Bhagaván tuto cestu podporoval, když mluvil s těmi, jejichž přirozenost jim nedovolovala, aby se zabývali uvědomělejší sádhanou.

Cesta nepřímé sádhaný (tj. duchovní cesty, při které jsou si sádhakové více vědomi cíle než v exoterickém náboženství, ale je méně přímá než sebezkoumání) má za úkol posílit, očistit a harmonizovat mysl různými technikami a podržet ji při hledání pravého Já, které se často pojímá jako otec, matka, milovaný. Bhagaván nikdy nepopíral účinnost těchto metod. Jednou prohlášovala jakási žena, že sebezkoumání jí nepomáhá a ptala se, zda by mohla používat nějakou jinou cestu.

Bhagaván odpověděl: „Všechny cestou jsou dobré.“ Jeho milostí byla otevřena mnohem přímější a mocnější stezka, která je v moderním životě vhodnější. Bhagaván odvracel sádhaky od sledování jiných cest, které byly méně přímé. Když o nich mluvil, připodobňoval je ke „zlodějům, převlečeným za policisty, kteří hledají zloděje, kterými jsou oni sami.“ Zlodějem je ego, mysl, která si přisvojuje skutečnost pravého Já. Mysl je tak nepřímými metodami sádhany trénována, aby jako policista chytila a odsoudila sama sebe.

Na takové cestě je nebezpečí, že zloděj, převlečený za policistu, může získat policejní síly, a když se jeho zlodějská nátura znovu prosadí, může nadělat více škody než kdykoli předtím. Ego může získat síly a mimosmyslové vnímání a přesvědčovat sebe a jiné, že je pravé Já a stát se tak nejhorší metlou, falešným guruem, který stravuje jiné, aby živili jeho neodhalenou marnost. Nebo se prostě může zajistit na nějakém vysokém postavení, které si představuje jako konečné, které však, ať je jakkoliv krásné, není méně omezené než fyzické tělo. Tak nebo onak, je třeba, aby mysl vyhasla v pravém Já, které jediné je, proto je jednodušší a přímější usilovat o to již od začátku tím, že probudíme sebeuvědomování pravého Já, když jsme se předtím utišili.

Toto je přímá stezka, jak ji učil Bhagaván: zapomenout na ego a objevit átman, ne tak, jak se objevuje něco jiného, ale tím, že probudíme sebeuvědomování átmanu. Na začátku jen příležitostně a zprvu nedokonale, ale pak stále trvaleji a mocněji přebýváme v átmanu – pravém Já. V tom smyslu je třeba chápat „znát znamená být“.

Bhagavánova instrukce spočívá v položení otázky: „Kdo jsem já?“ Nejsme tato těla, která se mění, ale nás zanechávají stejné. Ani nejsme tyto myšlenky, které procházejí naší myslí a opět se ztrácejí a nechávají nás stejné. Před deseti lety jsem měl myšlenky, emoce a tužby, které jsou nyní ty tam, ale já jsem stejný. Co jsem tedy já?

Nejedná se o mentální hádanku. Bhagavánův návod měl při meditaci soustředit vědomí na Srdce – nikoli na fyzické vlevo, ale na duchovní, na pravé straně hrudi. Zvláštní důraz klad na toto svrchované centrum vědomí. Přibližoval tuto skutečnost názornými příklady, např. řekl: „Když žák ve škole řekne – já jsem to sečetl – nebo když se vás zeptá – mám doběhnout pro tu knihu – ukáže při tom na hlavu, že sčítala, či nohy, že jej ponosou za knihou pro vás? Nikoli, v obou případech jeho prsty zcela přirozeně ukážou na pravou stranu hrudi, vyjadřující tak prostě hlubokou pravdu, že pramen jáství v něm je tam. Je to neselhávající intuice, která jej má k tomu, aby takto ukazovat na Srdce, kterým je pravé Já. Čin je zcela samovolný a obecný, tj. u každého stejný.“

Trval na tom, že je třeba usilovat a ne se přít. „Je na vás, abyste se snažili o zkušenost a ne ji umísťovali. Abychom viděli, nemusíme napřed najít, kde se naše oči nalézají. Srdce je zde, pro vás je vždy otevřené, budete-li o to stát do něj vstoupit, a podporuje všechno vaše konání, i když si to neuvědomujete.“ Po nějaké době cvičení probudí tato meditace proud uvědomění, uvědomování v srdci – nikoli ego pocit, ale pocit podstaty Já, které je univerzálním pravým Já – nedotčené štěstím či neštěstím, nemocí či zdravím.

Toto vědomí je třeba rozvíjet soustavným úsilím, dokud se postupně nestane častějším a nakonec se stane trvalým podtónem všech činností v životě. Sobectví je tomu na překážku, proto je nutné se mu vyhýbat, aby se získaný stav mohl prohloubit do hlubšího míru, přesahujícího všechno pomýšlení, dokud nenastane okamžik, kdy je ego stráveno a zůstane jen trvalý realizace pravého Já.

Jestliže během meditace vystoupí nějaké myšlenky, neměli bychom se jimi nechat uchvátit a sledovat je, ale dívat se na objektivně a ptát se: „Kde vzešla tato myšlenka a komu?“ Tím začnou odcházet jako mraky z vyjasňujícího se nebe a každá myšlenka povede zpět k základní já-myšlence: „A kdo jsem já?“. V samotné podstatě meditace je, že na tuto otázku není slovní odpověď. Nemůže

být, jelikož pravé Já překonává myšlenky a slova. Ego hledá, co je před jeho vznikem a nad jeho zdrojem, avšak odpověď nemůže pochopit a ta jej uchvátí a pozře.

„Přišel jsem, abych Tě pohltit, ale Ty jsi mě pozřela – nyní je mír, Arunáčalo“

Arunáčala – Akšaramanamalai verš 28

Počátek odpovědi je probuzení proudu uvědomění, pocit bytí v srdci. Toto uvědomění není ani fyzické, ani mentální, ačkoliv tělo i mysl si toho jsou vědomy. Proud nelze popsat, jako nelze vysvětlit slyšení hluchému.

Jestliže během meditace vystoupí nečisté myšlenky, je třeba se na ně dívat a rozhánět je stejným způsobem. Tím jsou v jedinci objevovány špatné tendence a rozptylovány. „Všechny možné druhy myšlenek vyvstávají při meditaci. To je jediné správné, protože to, co ve vás leží v skrytu, je tím vynášeno. Jestliže by nevyvstaly, jak by bylo možno je zničit?“

Sebezkoumání není mentální cvičení a také není mantra. Bhagaván prohlásil zcela jasně, byv dotázán, že se nemá opakovat jako mantra, ale že se má užívat tak, jak je naznačeno.

Každá duchovní cesta vyžaduje jak čistotu života, tak intenzivní duchovní úsilí. Vičára, kterou poskytl Bhagaván, je technikou čistého odpoutaného žití, stejně jako meditační technikou. Stane-li se vám, že vás něco urazí nebo naopak vám lichotí, řekněte si: „Kdo je uražen, kdo je potěšen, kdo se hněvá, kdo jsem já?“ Výraz „zmařená přání“ je dnes módní, ale kdo je tím zmařeným? Použitím vičáry se zničí iluze „já jsem konající“ a při tom je možné se zúčastnit života ve světě bez malicherností a připoutanosti. Bhagaván tento stav připodobňoval k počínání pokladníka banky, jehož rukama prochází hromady peněz zcela bez emocí a přece s plným soustředěním, když ví, že to nejsou jeho peníze. Stejným neosobním způsobem se člověk může zúčastňovat všech životních záležitostí, vědouc, že on je skutečné pravé Já, které je tím nedotčeno. Každý útok lakoty, hněvu, touhy možno rozptýlit vičárou. Musí se rozptýlit, protože nemá smysl si opakovat, že jsme pravé Já a počínat si, jakoby člověk byl ego. Skutečné uvědomění átmanu, třeba i částečné, oslabuje sobectví – sobectví vyjadřované jako domyšlivost, chtivost nebo touha je důkazem, že poznání átmanu je pouze mentální.

To znamená, že přizpůsobením dávné cesty moderním podmínkám Bhagaván vlastně vytvořil novou cestu. Stará cesta sebedotazování byla čistou džňána jógou, kterou bylo možno sledovat jen v odloučenosti, tichu a samotě, odtaženě od světa. Bhagaván z ní udělal cestu, kterou je možné provádět zcela nepostřehnutě ve světě a podmínkách moderního života.

Nikdy nikomu neradil, aby se vzdal života ve světě. Říkal, že by to byla pouze záměna myšlenky „já jsem hospodář“ za „já jsem sanjásin“, zatímco je nutné zcela zamítnout myšlenku „já jsem konající“ a pamatovat pouze „já jsem“. To může nastat pomocí vičáry jak ve městě, tak v džungli. Člověk může opustit svět pouze vnitřně tím, že opustí vědomí ega. Pouze vnitřně se může stáhnout do samoty tím, že přebývá v univerzální samotě Srdce, ač pravé Já zaujímá tolik forem. Opravdu, žít ve světě není jen přípustné, ale naopak je užitečnou rolí karmajógy, která je Bhagavánově cestě vlastní.

Vnější disciplína sebezkoumání spočívá v soustavném přezkušování činností a motivů, ze kterých pocházejí. Je-li tato metoda opravdově a soustavně prováděna, odstraňuje potřebu formálních pravidel chování, protože přímo sráží sobectví při každé činnosti a reakci. Impulzy ega se však hned nebudou měnit. Urážka bude mít stále za následek hněv a lichotivá poznámka potěšení. Stále bude pokračovat připoutanost k majetku a pohodlí, smysly budou stále křičet, avšak všechny tyto impulzy budou odhalovány jako vnímané egem, takže výsledkem bude poznání vlastního

egoismu a pocit hanby a nechuti nad každým jeho projevem. Od tohoto bodu začne jejich vymazávání – ale jedině neustálým úsilím a připamatováním.

Přece však je možno vznést výtku k této cestě, a sice – jak může být úplná, když v ní není prostor pro bhakti, to znamená lásku a oddanost. Cesta bhakti předpokládá koncepci duality, tj. toho druhého, jemuž se podrobujeme. Bhagavánova milost je však tak obrovská, že nevynechává žádnou možnost. Ačkoliv se o tom často nezmiňoval, cesta, kterou otevřel, zahrnuje v sobě podrobení se, pokoru i oddanost. Říkal: „Jsou dvě cesty: buďto se ptejte sebe „kdo jsem já?“ nebo se podrobte.“ A řekl to i jasněji: „Podrobte se mně a já srazím vaši mysl.“

Nebyla to záležitost odlišné cesty. Oddanost guruovi je mocnou a podstatnou součástí Přímé stezky, kterou nás Bhagaván učil. Je pravdou, že nám připomínal, že pravý guru je v srdci a jakmile ho jednou mysl začne hledat, On ji začne mocně přitahovat k sobě. Abychom však začali proces, je vnější guru zapotřebí, protože se říká: „Vnější guru udělí myslí náraz směřující dovnitř a vnitřní guru ji přitáhne.“ A Bhagaván je univerzální Sad-guru, který svou milostí otevírá stezku každému, kdo se k němu obrací a nakonec dva guruové jsou Jedno. Bylo tomu tak, když byl s námi v těle, tehdy řekl: „guru je jeden.“ Nyní je to zřejmější než dříve, protože zdánlivá dualita mezi vnějším a vnitřním guruem je odstraněna.

Podrobení je všechno, čeho je zapotřebí. Bhagaván říkával: „Buďte jen tišší a Bhagaván zbytek vykoná.“ To je ten velký úkol: Oddaností k Bhagavánovi a sebezkoumáním udržet mysl v tichu, protože jinak je jak opice v neustálém, neužitečném vzrušení. Jedině když se podrobí a je tichá, tehdy je možno zaslechnout guru, kterým je pravé Já.

Jako na každé stezce je pokrok postupný a vyžaduje neustálé úsilí, ať předtím přijde či nepřijde zářivý záblesk Pravdy, který zase odejde. Bhagaván výslovně varoval žáka, pro kterého napsal „sebezkoumání“: Ego, zapomínající na pravé Já, i když si jednou uvědomilo pravé Já, nezískává osvobození – to jest Seberealizaci – pro překážku ve formě nahromaděných mentálních tendencí. Ego často zaměňuje tělo za pravé Já, zapomínajíc, že ono samo je v podstatě pravé, svrchované Já.

Dlouho hýčkané tendence se dají vykořenit jen dlouze prováděnými meditacemi. Zázrak, jakým byla Bhagavánova okamžitá realizace pravého Já, nebývá jinými dosahován a neměli by jej také očekávat. Toužit po úspěchu nebo i o něm přemýšlet, je samo o sobě závadné, protože to značí toužit po úspěchu pro ego, namísto snahy vymazat ego tázáním se „kdo jsem já?“.

Pulzující uvědomění átmanu se musí stát častější a nepřerušované, dokud se neprobudí v okamžiku, kdy se posadíme k meditaci. Ale toto uvědomění se nestane trvalé jen díky hodinám meditace, ale když je podkladem všech činností v životě. V poměru, jak narůstá a stává se souvislejší, se ego zeslabuje a – což je totéž – očišťuje v přípravě na svou závěrečnou oběť. Bhagaván řekl: „V okamžiku, kdy se ego snaží samo poznat, mění svůj charakter. Začíná se méně ztotožňovat s tělem, v kterém je absorbováno, a více a více získává nádech čirého vědomí, átmanu, pravého Já.“

Čtyřicet veršů, které složil Bhagaván, jsou naukou Přímé Stezky. Ve verších 29 a 30 jasně říká:

„Cesta poznání znamená pouze ponořit se myslí do nitra, bez pronášení slova „já“, ale s dotazem, odkud „já“ vzniká. Meditovat „toto nejsme já“ nebo „To jsem já“ může být nápomocné, ale nemůže to tvořit zkoumání.“

„Když mysl uvnitř zkoumá „kdo jsem já?“, dosahuje srdce a cosi se projeví samo od sebe jako „Já jsem Já“, takže individuální já se musí v hanbě sklonit. Třebaže takto projevené, není v podstatě „já“, ale je to Dokonalost, a tedy pravé Já.“

Přímá stezka probouzí lásku skrze Poznání. Není to poznání jednoho druhým či poznání myslí, ale probuzení blaha pravého Já, ke kterému je mysl přitahována a v němž je láska vstřebána. Než je probuzen vnitřní guru, je vhodné se na počátku vičáry obrátit se k Bhagavánovi s největší možnou láskou, podrobením se a otevřením srdce. Kdo otevřel své srdce Bhagavánovi a používá vičáru tak, jak jsem popsal, pocítí sladkost a sílu jeho podpory a pozná, že je to pravda. Kdo se mu podrobí, ten vytrvá a nebude opuštěn. „Bůh a guru opravdu nejsou odlišní, jsou totožní. Ten, kdo si milost gurua zasloužil, bude bezpochyby zachráněn a nebude opuštěn, právě tak, jako kořist, která padla do čelistí tygra, již nikdy nemůže uniknout. Ovšem žák má jít bez odchylování cestou, kterou mu Mistr ukázal.“

Kapitola čtvrtá

Arunáčala Ramana

Odedávna se říká, že svatá hora Arunáčala splňuje přání. Poprvé jsem se o tom dozvěděl zvláštním způsobem. Byl jsem tehdy v ášramu nově příchozí a šel jsem právě tehdy první procházku okolo hory. Starší stoupenec Bhagavána šel vedle mě a říkal: „Když jdete kolem hory, musíte si dávat pozor, abyste si nic nepřál, protože Arunáčala splňuje přání!“

Kdekoli jinde by tato slova zněla absurdně, protože by se každý zasmál a řekl by: „Ale dobře, to je právě důvod, abych si něco přál.“ Ale kdo otevřel své srdce duchu Bhagavánova učení, ten porozuměl. Jsou způsoby a úrovně duchovního úsilí, u kterých jsou prosby a přání ospravedlněny, pokud je prosící přesvědčen, že budou k jeho dobru – prosby o změnu osudu, o jeho světské štěstí a blaho a nejvíce ovšem prosby nesobeckého rázu. Ale Bhagaván, podobně jako Buddha, nás hleděl osvobodit ani ne tak od neštěstí, jako spíše od přání a tužeb, strachů a připoutaností, které právě způsobují neštěstí. Proto přicházet k němu či k Arunáčale s nějakým přáním, znamenalo zapírat jeho učení. Stezka, kterou učil, byla čistou advaitou, nejvyšší a nejryzejší. V ní nebylo kompromisu a polovičatosti. Iluzorní ego se muselo zapřít, tak jak by se pro něj mohla vyžadovat přání? Je pravda, že ti, kteří souzní s jeho učením, jsou nadále ještě zapleteni v nadějích a obavách a bývají ještě hodně vzdáleni toho, aby překonali klam, ale mohou již rozeznat, že naděje a obavy jsou iluzí a mohou vyvinout takové úsilí, aby je odsunuli stranou a nežádali o pomoc Bhagavána, ale snášeli je.

Vyjádřeno slovy to zní jako tvrdá cesta a dělá z Bhagavána tvrdého Mistra, on však byl láska sama. Byla to jeho milost, ubývalo neštěstí a strach ztrácel svůj osten. On nesl břemeno nákladu. Byla to velikost jeho lásky a ryzosti, která v jeho přítomnosti pronikla srdce a která způsobovala, že touhy a strádání mizely a vzbuzovala pocit, že modlit se a prosit za věci je nevhodné. Hloubka soucitu v jeho očích při každém neštěstí léčila srdce trpících. Ale přece je za tím tichá pobídka, abychom se od připoutanosti uvolnili a odvrátili se od věčně zklamaného ega a obrátili se ke vždy blahaplnému pravému Já. Byl to sice soucit s utrpením, avšak více s nevědomostí, která utrpení umožňuje.

Mohlo by se namítnout, že tato cesta čistého poznání je pouze pro filozofy a intelektuály. Je pravda, že jednodušší lidé, ať bohatí či chudí, kteří k Bhagavánovi přicházeli, měli prosby, žádosti a přání a chtěli, aby se jim splnily. Vždy pociťovali tichý proud milosti, jak jim mír proniká srdcem a jak se jejich připoutanost k čemukoli, co jim působilo hořkost nebo obavy, mění v lásku Bhagavánovi. Jednoduchá, prostá žena z lidu prohlásila: „Nerozumím filozofii, ale když se Bhagaván na mne dívá, pak se cítím jako dítě v matčině náručí.“ Obchodník, když mluvil o zázracích, říkal pyšně: „Můj Bhagaván takové věci nevytrubuje.“ Byl to jen vnější pohled. Ti, kteří nebyli hned napoprvé taženi k tomu, aby hledali pravé Já v Srdci, ti byli k přitahování láskou pravému Já, projevenému jako Ramana. A Bhagaván říkával: „Podrobení se Bohu, guruovi a pravému Já je jedno a totéž a je to vše, čeho je zapotřebí.“ Lidé pociťovali, že si nepřál, aby se na něj obraceli s prosbami o věci, protože jeho láska byla daleko dražší než jakýkoli dar, o který mohli požádat, takže způsobila rozpuštění přání a příchozí stáli před ním oproštěni, s otevřenými srdci.

Staré přísloví, že stačí se narodit v Tiruváru nebo zemřít v Benáresu nebo jen myslet na Arunáčalu, se týká mouna dikša, tichého předávání milosti, k čemuž není fyzické přítomnosti zapotřebí. Ale „myslet na Arunáčalu“ znamená obracet se k Ničiteli přání a zamítnout všechny prosby.

Co je „přání plnicí Arunáčala“ a proč tu Bhagaván přijal místo pro svůj pobyt ve smrtelném těle a skládal na ni hymny? Od nejstarších dob je Arunáčala známa jako projevení Šivy. Je centrem nejčistšího a nejryzejšího učení, učení o advaitě a o duchovní cestě, která ji provází, o nejpřímější cestě všech dob – cestě sebezkoumání.

Arunáčala Šiva je ničitelem oddělenosti v ohni Sjednocení. „Sjednot se se mnou, abys zničila (dvojnost) ty a já a požehnej mi stavem věčně pulsující radosti, ó Arunáčalo!“ Zpívá Bhagaván ve velkém hymnu Arunáčala Akšaramanamala (Svatební věnec z veršů).

Bylo to u Arunáčaly, když Šiva jako mladík Dakšinamurti učil v dávných dobách svým mlčením starší žáky. Vzhledem k přímému působení na Srdce je toto přirozeným doplňkem čistého advaitistického učení. Tak jako toto učení nevyžaduje teoretický nástin, tak i stezka na něm založená, nevyžaduje žádnou složitou techniku.

Vypravuje se, že Dakšinamurti seděl po věky pod obrovským banyánovým stromem na severní straně Arunáčaly, na místě, které bylo běžným lidem nepřístupné, a že jeho tiché vyučování přinášelo realizaci tomu, kdo se k němu přiblížil. Přímá stezka sebezkoumání byla lidstvu nepřístupná, a proto byla celá Arunáčala přehlížena a považována za méně důležitou, než duchovní centra, která se opírají o méně přímé teorie a více schůdnější cesty. Nyní však byla přímá cesta opět otevřena Šivou ve formě Šrí Ramany. Co bylo nepřístupné, bylo opět učiněno přístupným, co bylo skryté vysoko na hoře, bylo sneseno dolů na úpatí hory, nejdříve do ášramu a nyní do svatyně – samádhi, kde uctívající sedí v tiché meditaci.

Proto Bhagaván hovořil o Arunáčale jako o spirituálním středu světa, protože cesta, kterou představuje, se opět stala ústředním tónem lidského usilování. Proto také souhlasil s návrhem, aby jeho ášram nadále zůstával spirituálním centrem, i když opustí tělo, protože stezka zůstane stále otevřena.

Ovšem zastávat názor, že Bhagaván si zvolil Arunáčalu za svůj příbytek, protože je tradičním centrem přímé cesty, kterou měl učit, by bylo příliš zjednodušeným výkladem. Volba nebyla rozumová, ale duchovní a bylo by správnější říci, že Arunáčala si zvolila Šrí Ramanu. Již v dětství jej jméno hory fascinovalo. Když jako školák potkal člověka, který přijel z Tiruvannamalai, a dozvěděl se, že to je místo, kde je Arunáčala, byl to pro něj šok a předtucha radosti, že je možné svatou horu navštívit zde na zemi.

Když po své seberealizaci jako sádhu opustil domov, byl teprve sedmnáctiletým (*šestnáctiletým – pozn. překl.*) mladíkem, a bylo to proto, aby hledal svého otce – Arunáčalu. Po jeho příchodu k velkému chrámu v Tiruvannamalai, když stál před vnitřní svatyní Arunáčaly, mír, který byl v něm, se stal projeveným navenek. Po více než padesát let života, které mu ještě zůstaly zde na zemi k žití, již nikdy neopustil Tiruvannamalai, město nebo horu Arunáčalu.

Když byl ještě mladíkem a žil v jeskyni na hoře, někteří stoupenci jej požádali o zbožnou hymnu, která by jim byla nápomocná při jejich sádhane. Bhagaván s nimi obcházel horu a během chůze složil vrcholný hymnus Arunáčala – Akšaramanamala a slzy mu stékaly z očí, když jí zpíval. Ten poslední večer, když ležel a umíral, skupina jeho stoupců seděla venku mimo jeho malou místnost a zpívala tento hymnus. Slyšel ji právě, než duch odešel z jeho těla a dvě slzy blaha skanuly z jeho očí. V okamžiku smrti bylo vidět obrovskou bílou hvězdu, jak křížuje nebe směrem k vrcholu Arunáčaly,

když se jeho duch vrátil k Otci. Tu noc, když odešel, vystavili tělo naposled očím stoupcům v nové hale ášramu a oni spontánně zpívali tamilskou verzi, kterou kdysi dávno složil: „Arunáčala – Ramana“.

Duchovní síla Arunáčaly je opět aktivní, jak tomu bylo kdysi dávno. Dakšinamurti sestoupil dolů k úpatí hory. Bhagaván před smrtí řekl: „Neodcházím. Jsem zde.“ Je zde v Tiruvannamalai jako předtím a zároveň je bezprostorovým Arunáčala – Ramanou, zde, v srdci každého stoupence, který se k němu obrací, a vede jej tak, jak tomu bývalo dříve.

Tělesná přítomnost u Arunáčaly, u svatyně na úpatí hory, není nezbytná. Tiché zasvěcení – jako předtím – může udeřit kdekoli chce. Ale pro ty, kdo nosí tělo, představuje tělesná přítomnost velkou pomoc.

Kdyby tomu tak nebylo, Šiva by se neprojevoval jako Arunáčala nebo Šrí Ramana. Milost Bhagavána vyzařuje z Arunáčaly a ze schránky svatyně jeho samádhi ne méně, než tomu bylo z jeho tělesné formy. Lidé jsou tam přitahováni tak, jak tomu bylo za jeho tělesné přítomnosti a stejně jako předtím pociťují, jak jejich pochyby a otázky mizí a jak se jejich přání v lásce rozpouštějí. Dosti často se stává, že vylitá milost změní jejich životní okolnosti a vnitřní harmonie se pak projeví i zevně. Avšak přicházet jen za tímto účelem znamená odmítnout větší dobro za menší. Právě v tomto smyslu Arunáčala plní přání, a tak je lépe si nic nepřát.

Kapitola pátá

Literární svědectví

V našem věku, kdy se mysl projevuje zdánlivě více než duch, je přirozené posuzovat vliv učitele dle písemností, které po sobě zanechal. Ale toto měřítko neměří vždy správně. Nemáme žádné písmo od Buddha, ani Kristus nic nenapsal. Když Lao'c prohlásil své životní dílo za ukončené, odjel na západ. Do té doby nic nenapsal. Hlídač průsmyku Han Kow, kterým Lao'c projížděl, jej prosil, aby sepsal své učení, a tak Lao'c zůstal u průsmyku, který vedl k městu a sepsal Tao Te Ťing, které se stalo písmem taoismu. Bylo by zajímavé si domýšlet, co by bylo, pokud by to nesepsal. Moderní učenci by jistě o jeho existenci pochybovali a o jeho osobě by se zmiňovali pouze jako o fiktivní.

V případě Bhagavána Šrí Ramana Mahářišiho existují vydané práce a něco by se o nich mělo vědět, aniž bychom zapomínali, že nejsou tím pravým odkazem. Bhagaván učil mlčením a pokračuje tak ve svatyni v Tiruvannamalai a učí též v srdcích těch, kteří se k němu obracejí. Když byl jednou dotazován, proč nešel kázat lidem pravdu ve velkém, odpověděl: „Jak to víte, že to nedělám? Znamená snad kázání, že se vyšvihnete na stupínek a začnete řečnit k okolostojícím? Kázání je jednoduše zprostředkované poznání, a to lze jedině mlčením. Co si myslíte o člověku, který bude naslouchat kázání třeba celou hodinu a odejde, aniž by to v něm zanechalo dojem, který by jeho život změnil? Srovnejte jej s jiným, který sedí ve svaté přítomnosti a po nějakém čase odchází se zcela změněným názorem na život? Co je lepší, kázat hlasitě bez úspěchu nebo sedět tiše a vysílat vnitřní sílu? A dále, jak vzniká řeč? Napřed je čiré poznání, pak vzejde ego, které ihned dá vzniknout myšlenkám a myšlenky mluvenému slovu. Tak slovo je pravňukem původního zdroje. Jestliže slovo může mít dopad, posuďte sami, o co mocnější musí být kázání mlčením.“ Vše, co je zde řečeno o kázání, se dá také aplikovat na písmo.

Tiché vyučování je skutečně přirozené pro džňánajógu, kde je minimum teorie, která je redukována k jedinému vše absorbujícímu prohlášení advaity: že je jedině pravé Já, svrchované Já. Učení mlčením neznamenal, že Šrí Bhagaván nebyl ochoten vysvětlit otázky těm, kteří je kladli. Vždy vysvětloval otázky nauky plně a určité množství jeho odpovědí bylo zapsáno a vydáno ášramem. Z těchto záznamů jsou význačné dvě knihy: „Hovory se Šrí Ramanou Mahářišim“ od Svamího Rámanandy Sarasvatiho a „Den po dni s Bhagavánem“ od Devaraja Mudaliara. Byla také vydána kompilace jeho výroků, seřazených dle předmětu, pod titulem „Učení Bhagavána Šrí Ramany Mahářišiho jeho vlastními slovy“. Je nutno pouze připomenout, že tato slovní vysvětlení nebyla skutečným učením. Byla to předběžná vysvětlení, snadno srozumitelná, ale jejich porozumění samo srdce neosvítilo. Pravým působením bylo probuzení uvědomění si pravého Já v srdci, a to bylo a je umožněno mocnou, ale jemnou činností tiché milosti Bhagavána.

Jelikož jeho skutečné učení bylo podáváno mlčením, Šrí Bhagaván zřídkačdy činil nauková prohlášení, vyjma, když odpovídal na otázku. Ze stejného důvodu málokdy něco napsal. Většina knih, vydaných jako jeho, jsou pouhými záznamy otázek a odpovědí, které byly zapsány a později vydány, ale vždy s jeho souhlasem. Jediným textem, jím skutečně psaným, je „Sebezkoumání“, které sepsal jako poučení pro dávného stoupence. Tento text není pro Bhagavánovo učení zcela reprezentativní,

jelikož popisuje také jógové a jiné techniky, které obvykle svým stoupencům neukládal. Další dílo Šrí Bhagavána: „Kdo jsem já?“ je více reprezentativní a je vlastně krásným a jasným výpisem jeho učení. Knižečka vyšla jako souvislý výklad k otázkám, které kladl jiný dávný stoupenec. Jediným důvodem pro napsání těchto dvou výkladů bylo, že Šrí Bhagaván tehdy mlčel a proto poskytoval vysvětlení písemně.

Anglické knihy netlumočí přesně Bhagavánova slova, ale podávají přesně jeho učení. Ty, které napsal sám, byly napsány v tamilštině a kompilace odpovědí na otázky byly také ve většině případů uvedeny tamilsky, i když byly kladeny v angličtině a záznamy rozhovorů jsou rovněž v angličtině. Ačkoliv Šrí Bhagaván rozuměl anglicky, přece jeho velmi krátké odpovědi plynuly přes tlumočníka. Velmi pozorně sledoval podání tlumočníka a opravoval jej při sebemenší nepřesnosti. Pokud se týče přesnosti podání, existuje ještě záruka, spočívající v tom, že všechny knihy, které vycházely za jeho života, byly revidovány Šrí Bhagavánem s nesmírnou přesností, než šly do tisku.

Bhagavánovy odpovědi a vysvětlení plynuly ve věcném tónu, avšak často se smíchem a živým, barvitým způsobem, i když překlady to vždy nezachytily. Vcelku odmítal teoretické diskuze, chtěl na posluchačích, aby cvičili a neteoretizovali.

Existuje také několik knih veršů. „Třicet veršů“ ke způsobům realizace napsal Bhagaván v tamilštině na žádost básníka Muruganara jakožto upaděša (poučení) Šivy mudrcům. Později je Bhagaván sám přeložil do sánškrtu a tato sánškrtská verze se denně zpívá s védami v ášramu, jak tomu bylo za života Bhagavána – to značí, že se s nimi zachází jako s Písmem.

„Čtyřicet veršů“ s dodatkem další čtyřicítky jsou nejbližší podobny naukovému výkladu. Byly složeny Bhagavánem během asi jednoho měsíce, také na prosbu Šrí Muruganara. Všechny verše však nepocházejí od Bhagavána. Některé z veršů dodatku vzal ze starých sánškrtských slok, které přeložil do tamilštiny. Jsou stručné a jsou hlubokého významu a ke každému verši byly napsány komentáře.

„Poznání je pouze to, v čem není poznávání nebo nepoznávání. Poznávat není pravým Poznáním. Pravé Já je Poznání, neboť září bez čehokoliv jiného, co by se mělo poznat nebo co by se jím mělo poznat. Není negací.“

Komentář k takovému verši by se mohl stát určitým druhem suché filozofie, kterou Bhagaván nedoporučoval.

Ježto Bhagaván, když byl dotazován na cíl či na cestu, mluvil vždy o poznání a sebezkoumání, jen málo z těch, kteří se mu osobně přiblížili, si uvědomili, jak mocnou částí je zbožnost v jeho učení. Tak, jak ukazuje shora zmíněný verš, poznání v obyčejném slova smyslu, tedy spojnice mezi poznávajícím a poznávaným, není Poznáním, jak on měl na mysli. Ono Poznání je bytí samozářícího pravého Já. Přístup k němu se děje skrze lásku stejně jako sebezkoumáním. Sebezkoumání je pokus mysli obrátit se dovnitř a je to láska, která ji dovnitř táhne. Poznání jednoho jiným a láska jednoho k druhému, jsou stejně nekompletní, ale ve své dokonalosti Láska a Poznání jsou stejné. Láska k Bhagavánovi a sebezkoumání jsou dvě lana, která stahují mysl stoupence dovnitř k svrchovanému Já, átmanu.

Prvek bhakti – lásky a oddanosti je výraznější v „Pěti hymnách ke Šrí Arunáčale“, hlavně v první a nejdelší „Svatební girlandě písmen“, o které již bylo pojednáno. Je velkou emocionální podporou pro stoupence, svrchovanou písní o božském sjednocení, kde láska a Poznání splynulo v jedno.

„V mém nemilujícím já jsi Ty stvořila vášeň pro Tebe, proto mne nezaháněj, Arunáčalo“ – verš

60

Mimo zmíněných knih Bhagaván napsal několik krátkých básní, některé z nich humorné, jako např. v parodii, kde si básník stěžuje na žaludek, Bhagaván napsal stěžování si žaludku na ego, s jeho

přežíváním a neposkytováním odpočinku. Sepsal také několik překladů v próze a ve verších, hlavně ze Šankary. Za zmínku též stojí vysoká shoda ortodoxní advaity vlastního učení s učením Šankarovým.

Jeho spisy a překlady byly nyní sebrány a vydány v jediném svazku jakožto „Sebrané spisy Šrí Ramany Mahárišiho“.

Kapitola šestá

Příbuznost s buddhismem

Vypráví se, že Bhagaván Šrí Ramana byl jednou dotazován, proč Buddha odmítal odpovídat na otázky, které se týkaly posmrtného života. Bhagaván odpověděl: „Asi měl více zájmu o skutečné vedení k seberealizaci než o uspokojování neužitečné zvědavosti.“ Je velmi velká podobnost mezi učením tohoto džívanmuktiho, narozeného v moderní době a Buddhou. A nemůže být lepšího důkazu, než že i když Buddha založil nové náboženství, které mělo uspokojit potřeby lidí i daleko mimo břehy Indie, spirituální esence zůstala stejná, jen druhotné věci byly odlišné.

Nehovořím zde o buddhistické kosmologii, která v učení Buddhy není příliš zmiňována, spíše se jí zabývají pozdější vykladači jeho učení (a která je skutečně jednou z druhotností, o kterých Buddha, podobně jako Bhagaván, neměl v úmyslu hovořit, aby teoretický zájem neodradil tazajícího od praktické potřeby duchovního úsilí), ale o velkém centrálním tématu jeho učení: že připoutanost k iluzi svazuje člověka k cyklu zrození, smrti a utrpení a že osvícení přináší osvobození. Je samozřejmé, že tuto základní pravdu v té či oné formě lze najít ve všech náboženstvích a ve všech duchovních učeních, avšak v učení Buddhy a Šrí Bhagavána je ústředním tématem. V obou případech byl výsledkem přímý příkaz se otočit od klamu a hledat raději osvícení, nežli žít život v úrovni nepřímých slibů odměn za ctnosti a hrozeb tresty za hříchy. Říkám „nepřímo“ nejen proto, že taková učení překrývají s morální výzvou, což lze vyjádřit daleko jednodušeji jako pouhý zákon příčiny a následku. Příkaz hledat osvícení způsobuje rychlé zaměření pozornosti a úsilí stoupenců na stavy jsoucí mezi tímto světem a absolutní skutečností, stavy mókšy, nirvány, které i když jsou vyšší a více skutečné než nynější život, jsou z hlediska nejzazší pravdy advaity také klamnými.

Odmítání zaměřit se na nějaký menší cíl nebo poznávat nějakou podmíněnou realitu bylo u Šrí Bhagavána podobné jako u Buddhy. Nechtěl mluvit o posmrtném životě. Když byl dotázán: „Co budu, až zemřu?“, odpovídal: „Proč chcete vědět, co budete po smrti, dříve než víte, co jste nyní? Napřed najděte, co jste teď.“ Jinými slovy: hledejte jedině nejzazší pravdu átmanu, který jediný je za všemi jevy tohoto i dalšího života. K tomu však jasně prohlásil: „Ale lidé neradi slyší o této pravdě, avšak dychtí znát co je za a nad, chtějí slyšet o nebi, pekle, převtělování. Protože lidé mají rádi tajemství a ne pravdu, náboženství jim tato tajemství obstarávají, aby je nakonec přivedli k pravému Já. Ať je zvolený způsob jakýkoliv, vždy se musíte vrátit k pravému Já, tak proč tedy nepřebývat v pravém Já zde a nyní?“

Zabývat se vyššími, ale stále ještě podmíněnými stavy, vyplývá z učení, které vychází z úrovně, kdy pravé Já je Bůh a uctívající je od Boha oddělený, ačkoli v nejzazší pravdě není duality. Proto, když byl Bhagaván dotazován na Boha, odpovídal: „Nač chcete znát nejdříve Boha a až pak teprve sebe? Napřed najděte, kdo sám jste.“ Jinými slovy: nezastavovat se ani u nejvyššího projevu pravého Já. Hledejte nejvyšší pravdu o pravém Já, kterým jste. Ba co více, řekl i: „Není žádný Íšvara“ nebo jak to samé jednou řekl ještě jasněji: „Není žádného Boha mimo pravé Já, protože kdyby byl, byl by bez pravého Já, což je absurdní.“

Je pravdou, že Bhagaván mluvil často o Bohu, protože pokud koncepce individuálního já jako opravdové a oddělené bytosti pokračuje, dotud koncepce Boha jako stvořitele, milujícího a soudce bytostí musí také pokračovat. Bhagaván ochotně hovořil ke každému řečí, které byl schopen porozumět, ale těm, kteří mu otevřeli svá srdce k plnému učení, těm pronášel jen závěrečnou pravdu: že není Boha a že nejsou odděleni od pravého Já, átmanu.

Nikdy žádné náboženství nebylo více degradováno, než jak to způsobili ti buddhisté, kteří ve snaze zalíbit se moderní době vykládají Buddhovo odmítání mluvit o Bohu jako ateismus nebo agnosticismus. Pod úrovní osobního Boha je jen klamnost ega a nad tím je jediné skutečnost Buddhovy mysli. Pod projevem vyššího světa je svět fyzický a nad vyšším je nirvána. Tito buddhisté zaměnili nejnižší za nejvyšší. Odmítnutí zastavit se u úrovně osobního Boha, tj. úrovně pravdy, ale nikoli ovšem nejzazší pravdy, je jimi zesměšněna v paskvil a znamená neschopnost se pozvednout nad jevový svět, jehož klamnost Buddha učil.

Jako Buddha i Šrí Bhagaván odmítal mluvit o stavu (jestliže je možno tak nazvat) džňány, tj. nirvány, protože to by znamenalo definovat nedefinovatelné. Když byl dotazován na tělesné vědomí džňánina, odpovídal: „Vy si myslíte, že džňánin má tělo?“ nebo „Co se staráte o džňánina dříve, než sami poznáte, čím jste? Napřed zjistěte, co jste.“ A když to najdete, pak budete vědět, protože budete džňáninem. Teoretické výklady nepomáhají. Mohou aspirantovi překážet tím, že mu budou uspokojovat mysl, namísto aby ji stočily dovnitř k pátrání po pravém Já, do kterého se má vnořit. Mentální spekulace není nejmenší obranou ega proti spirituálnímu úsilí. A když je úsilí nasměřováno k tomu, co je nad myslí, bylo by nelogické snažit se vysvětlit to myslí. Bylo by to podobné, jako kdybychom chtěli pojmut oceán do vědra. Bhagaván říkával: „Pravé Já je samosvítící. V žádném případě se mu nesnažte dávat mentální obraz. Myšlenka, která si je představuje, je sama o sobě vázaností. Protože pravé Já je samosvítící a překračuje tmu i světlo, nemělo by se o něm přemýšlet. Takové představy skončí ve vázanosti, avšak pravé Já samovolně svítí jako absolutno.“

Verbálně existuje kontradikce mezi učením Šrí Bhagavána a Buddha v tom, že Šrí Bhagaván prohlašoval, že je pouze átman, zatímco Buddha prohlašoval, že není átman. Je to však jen verbální kontradikce, protože Bhagaván užíval výraz átman ve významu univerzálního, pravého Já, což je nirvána, zatímco Buddha toto používal ve smyslu individuální duše. Bhagaván také učil, že není žádné individuální bytosti nejen ve smyslu, že nepřetrvává po smrti, ale že není ani nyní. „Nestarejte se o to, čím budete, až zemřete, najděte, co jste nyní.“

Učitelé, kteří nasměřovali své následovníky na postupnější cesty a zakrývali své oči před zaslepující jednoduchostí svrchované pravdy, ti potvrzovali přežívání duše po tomto životě. Nicméně je tu kontradikce, která je jako všechny spirituální kontradikce pouze zdánlivá. Nejjasnějším vnějším znakem toho je, že Buddhismus sám kombinuje učení o nebi a pekle a znovutělování s učením o neskutečnosti individuální duše. Každý jiný život nebo svět je tak opravdový jako tento, ale ve skutečnosti bude také neskutečný a proto, aby měl člověka k tomu, aby hledal vyšší úroveň poměrné, ale nikoli nejvyšší skutečnosti, Bhagaván podobně jako Buddha zdůrazňoval úplnou neskutečnost ega, ať už v tomto životě či jakémkoli jiném. „Napřed najděte, kdo jste nyní.“

Buddha se velmi málo staral o teorii. Jeho záměrem nebylo vybudovat kosmologii, jako spíše ukázat lidem cestu skrze utrpení k míru. Podobně jako Šrí Bhagaván se vyhnul řešením, která byla jen částečná a nechal jen čisté prohlášení o nirváně a máje, o pravém Já a klamu. A přece teoretikové napadli jeho učení a zasadili je do modelů, které nepomáhají ani jim, natož jiným v úniku z kola utrpení.

Je možné, že se také vrhnou na učení Šrí Bhagavána, ale to nebude jeho opravdové učení, které budou vykládat, protože jeho opravdové učení se vyhýbalo nepodstatnému a sledovalo cestu

seberealizace. Když byl dotazován v rámci indických duchovních věd, odpovídal někdy odborně, avšak často se odpovědím vyhýbal. Neposkytoval prostor pro mentální spekulace a vcelku odrazoval od těch duchovních věd, které se zabývají obrovským rozsahem relativní skutečnosti: „Jako je zbytečné zkoumat smetí, které bylo smeteno, aby se vyhodilo, tak je stejně zbytečné pro toho, kdo hledá poznání pravého Já, aby vypočítával tattvy, které právě Já obklopují a zkoumal je, namísto aby je odhodil. Vzhledem k sobě samému by měl považovat jevový svět za pouhý sen.“

Buddha se nestaral o to, aby vypracoval kosmologii, ale velmi málo také stál o to, aby ustanovil sociální pořádek. Pokud to vůbec učinil, bylo to jako negativní akt, když odmítal uznat kasty. Každý, kdo se pokládal za schopného jít cestu, byl vhodný. Šrí Bhagaván zastával stejné stanovisko. Nicméně nebylo jeho záměrem založit nové náboženství či sociální pořádek a neřekl a neudělal nic, co by útočilo na kasty. Jednoduše uděloval svou milost všem v míře, v jaké ji byli schopni přijmout. Jestliže si bráhmani zvolili sedět stranou v ášramové jídelně, pak mohli – on však seděl na místě, odkud mohl vidět obě strany. Schvaloval ranní a večerní recitování véd v hale, avšak žádný stoupenec, ať žena nebo člověk nízké kasty nebo cizinec nebyl vyloučen z jeho přítomnosti při recitaci.

Rozdíl ve výrazu mezi učením Buddhovým a Šrí Bhagavánovým pochází ze skutku, že Buddha založil nové náboženství. Proto mluvil takovým způsobem, kterým oslovoval masy, stejně jako hledající. Ačkoli zdůrazňoval, že je to poznání, co přináší osvobození, přece oblékl své učení do více emoční formy, mluvě více o utrpení a o osvobození z utrpení. Význam však je stejný: je to připoutanost, která způsobuje utrpení a že připoutanost se váže ke klamu a je rozptýlena poznáním. Na druhé straně, i když učení bylo určeno celému světu, opravdoví hledači cesty, kteří toužili po její esenci, se museli vzdát světa. Vzdání se domova a majetku a vstup do kláštera byly a jsou vnější symboly jak se vzdát připoutanosti, odklon od klamu a vstup do Srdce.

Duchovní mistr přináší zprávu, která je zapotřebí. V dobách Buddhových bylo zapotřebí nového náboženského směru pro lidstvo východní Asie. V době Bhagavána Šrí Ramany byla nutná nová duchovní stezka, vhodná ke sledování i v podmínkách moderního světa pro ty, kteří ve všech náboženstvích hledají duchovní vedení a nenalézají je.

Jelikož učení Šrí Bhagavána bylo určeno pro ty, kteří dychtí po stezce, mluvil chladněji a jasněji, spíše o nevědomosti než utrpení, spíše o poznání než o osvobození od utrpení. Protože neformuloval nové náboženství pro svět, neodtahoval své stoupence od života ve světě. Dnešní podmínky života jsou takové, že mnoho lidí, kteří touží po milosti a vedení, zjišťují, že je obtížné až nemožné se odtáhnout od světa a řídit se plně detailními předpisy jejich náboženství, ať jsou jakéhokoli vyznání. Bhagaván osvobodil ty, kteří se k němu obrátili, od potřeby si tak počínat. To je velikou milostí. Nejenom hinduisté, ale i buddhisté, křesťané, stoupenci islámu, židé a pársové, všichni k němu přicházeli a on nikdy neradil, aby zaměnili jedno náboženství za druhé. Předepisoval vičára všem stejně. Pokud některé jiné předpisy jakéhokoliv náboženství stoupenci pomáhaly, Bhagaván nikdy od toho neodrazoval. Když však vičára byla správně prováděna, pak nahrazovala všechny předpisy. „Všechny metody vedou pouze k vičáře.“

Vičára, kterou učil Bhagaván, obsahovala velký podíl karmajógy, stejně jako džňánajógy. Proto nikdy neradil vzdání se světa. Vysvětloval, že je nutné překonat jediný objekt, tj. klam – já jsem konající – a proto nemá smysl zaměňovat myšlenku „já jsem hospodář“ za myšlenku „já jsem mnich“. Co je nezbytné – zamítnout obě a pamatovat si pouze „já jsem“.

Pro moc jeho milosti Bhagaván otevřel znovu lidstvu přímou cestu sebezkoumání, kterou jen trochu odlišně předepisovali Lao C´ a Buddha. „Jedině sebezkoumání může odhalit pravdu, že není

ani myslí, ani ega, a umožnit, abychom si uvědomili čiré, nerozlišené Bytí, pravé Já, absolutno. Když bylo pravé Já realizováno, nic jiného nezůstává k poznání, protože je dokonalým blahem, je vším.“

Veliká jednoduhost Bhagavánova učení činí jeho výklad a reprodukci snadným. Byla to však jeho nesmírně obrovská milost, která otevřela živou stezku celému lidstvu. Jeho tichá, mlčící milost otevřela stezku tak, že je nyní schůdná pro každého. Bylo to vykonáno soustředěným pohledem jeho očí, které svítily láskou a silou na toho, kdo měl to obrovské štěstí předstoupit před něj. Bylo to poskytováno tichým předáváním těm, kdo se ve svých srdcích obracejí k němu, ať byli a jsou jakkoli vzdáleni.

Kapitola sedmá

Ramana Sad-Guru

Upadéša, duchovní vedení Šrí Bhagavána, bylo vždy zahalené určitým tajemstvím. Neposkytoval dikšu čili zasvěcení běžným způsobem tak, že pokládal ruce či poskytoval žákovi mantru, aby ji opakoval. To však neznamenovalo, že by přehlížel nutnost zasvěcení. Opak je pravdou. Výslovně prohlásil, že mantra náhodně vybraná nebude účinná, ale že užívající musí projít patřičným zasvěcením toho, kdo k tomu má moc. Také není pravdou, že by se nezabýval vedením aspirantů. Ve skutečnosti to byla jediná věc, kterou se zabýval. Nesouhlasil s teoretickými otázkami, když byly vzneseny pro pouhé mentální uspokojení, ale na otázky, týkající se sádhany, praxe, odpovídal vždy plně a milostivě. V ášramu nebylo místa pro lhostejnost. Panovala tu intenzivní aktivita, možno říci aktivita duchovní továrny se stoupenci zaměstnanými sádhanou a s Bhagavánem, dozírajícím a vedoucím každého s puntičkářskou – avšak tichou – péčí.

Všichni věděli, že oni jsou žáci a on guruem. V soukromí s nimi hovořil jako guru a někdy dával instrukce pro jejich sádhanu. Pod jeho vedením sádhana začínala od nějakého činu či slova zasvěcení, zpravidla skrytého, příkladně tak, jak je popisováno v předmluvě této knihy. Když byl dotazován, zda je guruem a zda poskytuje zasvěcení, vždy se vyhýbal přímé odpovědi. Kdyby odpověď měla znít „ne“, určitě by „ne“ řekl. Kdyby řekl „ano“, byl by okamžitě obléhán prosbami o zasvěcení a byl by nucen rozhodovat mezi pravými stoupenci a těmi, kteří přišli, aniž by se mu ve svých srdcích podrobili a hledali jeho vedení. Jeho soucitná láska byla příliš veliká a jeho moudrost příliš pronikavá, než aby si počínal tak, že by mohl vzbudit myšlenku, že někoho zařazuje výše než ostatní. To neučinil, protože spatřoval pravé Já ve všech.

Když mu byla položena otázka, zda dává zasvěcení, Bhagaván nejčastěji odpovídal, že existují tři typy zasvěcení: slovem, pohledem a mlčením. Tím zůstávalo břímě porozumění na dotazujícím se. Dle staré tradice tyto tři typy jsou symbolizovány ptákem, který potřebuje sedět na vejcích, aby se vylíhla, rybou, která je hlídá pouze pohledem a želvou, která pouze na ně myslí. Na cestě džňány je zasvěcení mlčením nejpřirozenější.

Někteří formalisté skutečně odcházeli, aby hledali zasvěcení jinde a Bhagaván neřekl nic, čím by je zadržel. Ti, kteří porozuměli, zůstali. Jednomu z nich, majoru Chadwickovi, řekl: „Jestliže by pro vás bylo nutné, abyste hledal guru někde jinde, byl byste už dávno odešel.“

Byl Sad-Guruem, džívánmuktou, dokonalým džňáninem, pro kterého nebyli jiní – jen pravé Já – a proto se nedá předpokládat žádný vztah. Občas svým stoupencům připomínal, že vnější guru je jen formou, vybranou se zřetelem na žákovu nevědomost a slouží jedině k tomu, aby stočil pozornost žáka dovnitř, aby tak objevil vnitřního guru, kterým je svrchované, pravé Já.

Duchovní mistři píší otevřeně o teorii, ale jsou zpravidla rezervovanější k technice, kterou předepisují, aby se každý bez náležité vybavenosti o ni nepokoušel a tak si neškodil. Bhagaván však vyhlásil cestu otevřeně, slovem i písmem. Toto zdokonalení je ve shodě s tichým zasvěcením, které světu přinesl. Na každého, kdo se ve svém srdci k němu obrátí, tiché zasvěcení sestoupí, ať se nachází kdekoli a každý se může z knih naučit techniku, kterou má užít. Bhagaván někdy svým stoupencům

připomínal, že i cesta do Tiruvannamalai je iluzorní. Opravdovou pouť je nutno vykonat v Srdci a poukazoval na to, co bylo sepsáno, jak cestu nutno provádět.

V této souvislosti vyplývá logicky otázka, zda přímá cesta, otevřená Bhagavánem, platila jen po dobu jeho života, či je stále otevřena pro ty, kteří hledají. Guru je pro každého hledajícího nezbytný, tak řekl Bhagaván. Dále k tomu sdělil, že guru nemusí mít nezbytně lidskou formu. To, co prohlásil, se týkalo jen velmi vzácných případů, ale jeho vedení způsobilo, že to, co bylo správné pro něho, bylo i správné pro stoupence. Jeho celé životní dílo se liší od normálního způsobu duchovního vedení. V průběhu věků vznikly souběžné proudy zasvěcení, které vplynuly do oceánu, každý v rámci svých vlastních břehů. Nyní však, tj. na konci kálíjogy, se mnohé vyčerpaly v pustinách či močálech nebo klesly až na úroveň triků. Do tohoto stavu věcí přinesl Bhagaván odpověď ve formě záchranného lana, hozeného všem, kdo se k němu obracejí. Jestliže metoda není běžná, pak ovšem je dobré si připomenout, že je to Bhagaván, kdo je konající a pak se stanou námitky samy sebou směšné. Bylo by to jako u Židů, kteří odmítli Krista, protože nepřišel ve formě, kterou očekávali. Když Bhagaván během svého života mohl svým obvyklým způsobem udílet zasvěcení a vedení, tak proč ne nyní, později? Podmínky, které volaly po vylepšení, stále existují. Jsou však pozitivní znamením o tom, že jeho vedení stále existuje.

Když byl dotázán, zda džívánmukta pokračuje ve vykonávání nějakých funkcí po fyzické smrti, Bhagaván odpověděl, že tomu tak v některých případech je.

Když se jeho fyzická smrt blížila a stoupenci naříkali, že je zanechává bez vedení, odpověděl: „Připisujete tělu přílišnou důležitost“, čímž naznačoval, že jeho odhozením nenastane konec jeho vedení. V odpovědi Dr. Masalavalovi, vojenskému lékaři státu Bhópál, Bhagaván prohlásil, jak to popisuje Devaraj Mudaliar v knize „Day by day with Bhagavan“: „Fyzický tvar není guruem, kontakt pokračuje i potom, co fyzická forma gurma již přestala.“

Před svou smrtí řekl: „Říkají, že umírám, ale já neodcházím. Kam bych měl jít? Zůstanu zde.“ To je prosté naukové prohlášení, že džánin je univerzální a pro něj není žádné zde či tam, žádné přicházení a odcházení, protože je zde a nyní ve věčnosti. Jeho způsobem byla nauková prohlášení, která ve spojení s univerzální pravdou byla odpovědí na určité potřeby stoupenců. Mohli bychom jej i vzhledem k naší slepotě opustit, on však nás nemůže, poněvadž je pravé Já.

Až do svého fyzického konce Bhagaván projevoval zájem o stálé vydávání knih a během posledních dnů svého života revidoval nová vydání. Účelem a cílem knih bylo rozšířit poznání vičáry, stezky sebezkoumání. Je jasné, že kdyby neměla být nadále schůdná, knih by nebylo zapotřebí.

Bhagaván odsouhlasil závěť, která mu byla předána. V jednom jejím bodě stálo, že ášram se má udržovat jako duchovní centrum i tehdy, když již nebude v těle. Ať stoupenci učiní jakýkoliv čin, bude to Bhagavánovým činem. Z tohoto centra vychází vyzařování gurma.

Jeho stoupenci vědí, že je stále guruem. Pociťují nepřerušenosť vedení nikoli jen dle síly, ale pro stejnou jemnost a smysl pro detail jako předtím. Všem, kteří hledají způsob, jak se k němu obrátit, je nejlépe říci to, co řekl těm, kdož pochybovali o centru Srdce, že to není věcí diskuze, ale zakoušení. Nechtě vyvolají jeho milost a usilují popsáním způsobem a sami zjistí, zdali se projevuje jeho milost a vedení.

V té bezútesné noci, kdy zářící hvězda pomalu plula po obloze v okamžiku, kdy opustil své tělo, nebylo ani šílící bolesti, ani zoufalství, jak se očekávalo, ale místo toho všichni ujišťovali jeden druhého, že je stále přítomen. Každý pociťoval ve svém srdci jeho pokračující přítomnost. Ti, o nichž se myslelo, že budou mít potřebu útěchy, byli schopni utěšovat druhé.

Celou noc bylo tělo, které Bhagaván nosil a odhodil – vystaveno v ášramové hale, aby jej stoupci mohli spatřit. Byl tu zármutek a naříkání, ale pod tím byl zvláštní mír, který mohl způsobit jedině Bhagaván.

V sousedním městě Tiruvannamalai byl milován. Po celou noc procházely obrovské zástupy lidí ášramovou halou v zármutku a úctě, aby měly poslední daršan od nyní již neživého obličeje. Dlouhé průvody přicházely z města a zpívaly „Arunáčala – Šiva“.

Silné přesvědčení o jeho pokračující přítomnosti podepřelo stoupence v následujících dnech a podrželo je pohromadě. Byl vytvořen výbor, který se staral o záležitosti ášramu spolu s dřívějším sarvadhikari.

Tichá meditace, ranní a večerní prozpěvování véd pokračuje před samádhi Bhagavána tak, jako když byl v těle přítomen. Nyní jako i dříve je sem přístup pro každého, ať je jakékoliv kasty či náboženství. Duchovní podpora, která přichází při sezení před samádhi, je stejně silná, sladká a jemná jako tomu bylo za jeho tělesné přítomnosti.

Všem těm, kteří se ve svých srdcích obrazení k Bhagavánovi, přichází odpověď silnější a podpora mocnější. Ba nejenom to (a to je pravda, protože nezáleží, kde jsou), ale stoupci pociťují během návštěvy v Tiruvannamalai i vlastní duchovní znovuoživení. Vše stále pokračuje, i když milovaný obličej je skryt.

Stoupci z okolních měst i vzdálených míst stále vyhledávají možnost návštěvy tak, jak to činili předtím. Kdo hledají božskou milost a vedení, přicházejí stejně jako dříve. Schrána jeho samádhi je centrem, jehož moc narůstá, nezmenšuje se, neubývá. A mnoho je těch, kteří závidějí těm, kdož znali krásu tělesné formy.

Bhagaván nám vždy přikazoval, abychom hledali vnitřního guru. Láska, kterou jsme chovali k vnějšímu guruovi, nám k tomu pomáhala, přece však v určitém smyslu i překážela. Nyní vzal za příbytek naše srdce. Více než kdy jindy se musíme vzdát všech nečistot, abychom objevili jeho, pravé Já, esenci našeho bytí. Více než kdy jindy nám v tom pomáhá.

On je Sad-Guruem, který v tichu učí. Dakšinamurti (Arunagiri Jogi) dlel na severním svahu svaté hory Arunáčaly, připraven poskytnout mocnou, tichou upaděšu každému, kdo přišel, ale místo bylo nepřístupné. Šrí Ramana je Dakšinamurti. Učinil přístupné to, co bylo skryté, poněvadž nyní vyzraňuje jeho milost ze samádhi. Přímá cesta, která byla odtažena, byla znovu snesena.

Možná, že smrt těla přinesla s sebou jednu změnu. Vždy říkával: „Zeptejte se sami sebe „Kdo jsem já?“. Také však říkával: „Podrobně se mi a já zničím mysl“. Nyní hledání pravého Já v Srdci a podrobení se Bhagavánovi v srdci se staly shodnými. Splynutí džňány a bhakti se stala dokonalejší.

„Kdo Tě kdy může najít? Ty jsi oko očí, Ty vidíš bez očí, ó Arunáčalo!

Z mého domova si mne vylákala, pak si se vkradla do mého srdce a jemně si mě přitáhla do Sebe. Taková je Tvá milost, ó Arunáčalo!

Vyzradil jsem Tvé tajné působení, nehněvej se! Ukaž mi nyní Tvou milost zcela otevřeně, ó Arunáčalo!“

(Akšáramanamalai verš 15 a 97 až 98)